

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Zahraniční politika USA vůči Jihovýchodní Asii

Šimon Podrazil

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Zahraniční politika USA vůči Jihovýchodní Asii

Šimon Podrazil

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlášení

Potvrzuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zahraniční politika USA vůči Jihovýchodní Asii“ zpracoval samostatně s využitím pouze pramenů a literatury, které jsou v práci uvedeny.

Plzeň, duben 2024

.....

Šimon Podrazil

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucí této práce PhDr. Martině Ponížilové, PhD. za její pomoc, vstřícnost, trpělivost a cenné rady.

Obsah

Úvod	1
1 TEORETICKO-METODOLOGICKÁ KAPITOLA	3
1.1 ZAHRANIČNÍ POLITIKA, STÁTNÍ ZÁJEM A CÍLE ZAHRANIČNÍ POLITIKY	3
1.2 NÁSTROJE ZAHRANIČNÍ POLITIKY	4
1.2.1 Diplomatické nástroje	5
1.2.2 Ekonomické nástroje	6
1.2.3 Vojenské nástroje	7
1.2.4 Ideové nástroje	8
1.3 METODOLOGICKÝ POSTUP	9
2 ZÁJMY A CÍLE USA V JIHOVÝCHODNÍ ASII	10
2.1 Ekonomické zájmy a cíle	10
2.2 Bezpečnostní zájmy a cíle	14
2.3 Zájmy světového řádu	19
2.4 Ideologické zájmy	21
3 NÁSTROJE PRO NAPLNĚNÍ CÍLŮ, KONKRÉTNÍ POLITIKY A ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ AKTIVITY	23
3.1 Bezpečnost	23
3.2 Ekonomika	28
3.3 Ideologie	32
Závěr	37
Seznam literatury	39

Úvod

Angažovanost Spojených států amerických (dále jen USA) v regionální politice Jihovýchodní Asie byla záležitostí minulého století a platí dodnes. Tato oblast, mimo jiné bohatá na intenzivně poptávané suroviny jako je ropa, zlato, měď, rýže, kaučuk, mangan aj. (Hilali 1991: 69), totiž zaujímá strategickou pozici, díky čemuž je středem zájmu globálních mocností nejen kvůli ekonomickým příležitostem, ale také kvůli strategickým a bezpečnostním aspektům. Jedním z výsledků toho, že Američané spatřují význam příležitostí vycházejících z bohatství regionu, je Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) dnes čtvrtým největším obchodním partnerem USA (DOS 2023).

Ačkoliv obchod, a to nejen s nerostnými surovinami, hrál klíčovou roli, nebyl nikdy jediným faktorem ovlivňujícím zahraniční politiku USA vůči regionu. Jak je dokumentováno v práci Hilaliho (1991: 70) z období, kdy se USA teprve začaly ocitat v nové geopolitické situaci, zásadní roli vedle obchodu hrál také americký zájem o svobodu a bezpečnost na námořních trasách pro sebe a své spojence. Tento zájem se ještě zintenzivnil s rostoucím vlivem jiných aktérů, kteří by mohli narušit tuto svobodu a bezpečnost v důsledku snahy o naplňování svých cílů spojených s využitím regionu pro vlastní účely.

Pozornost USA se v tomto ohledu postupem času začala upírat zejména směrem k Čínské lidové republice (ČLR). Tedy země, která se i z důvodu velké populace, a za poslední desetiletí i výrazného posilování ekonomiky, začala v Asii uplatňovat jako stále více mocensky významnější. Důsledkem také jejího dosavadního vztahu s USA tak začala představovat pro americké zájmy v Jihovýchodní Asii potenciálně čím dál tím větší obtíž.

Na rozdíl od USA navíc ČLR sdílí s některými zeměmi regionu Jihovýchodní Asie státní hranice a má pochopitelně i výrazně kratší trasu do místních vod. Tato skutečnost byla dalším faktorem, který mohl USA při prosazování svých zájmů znevýhodňovat. Geografická poloha se totiž kvůli výdajům na dopravu výrazně

promítá do nákladové složky většiny obchodních aktivit a také v mnoha případech může mít vliv i na jejich operativnost ve smyslu schopnosti v krátkém čase reagovat na poptávku. Výhodou Číny oproti USA tedy byla, a stále je, schopnost realizovat v této oblasti své zájmy efektivněji. Šíření svého vlivu, který může představovat ohrožení amerických zájmů, tak pro Čínskou lidovou republiku může být z ekonomického hlediska méně náročné.

Cílem této práce je zjistit, jak se zahraniční politika Spojených států amerických vůči Jihovýchodní Asii formovala a proměňovala mezi lety 1989 až 2022. Od konce studené války v roce 1989 začal výrazně slábnout vliv Sovětského svazu, a naopak rostly ambice Čínské lidové republiky jako regionální supervelmoci. USA se nacházejí v situaci, kdy postupně narůstá tlak na redefinování jejich původních zahraničněpolitických strategií a cílů v této klíčové oblasti, aby adekvátně reagovaly na novou geopolitickou realitu. Pro konec výzkumného období je vybrán rok 2022, s cílem dosáhnout aktuálních závěrů v rámci mého bádání.

Metodou k dosažení cíle práce bude analýza zahraniční politiky Spojených států. Důkladnějšímu popisu zkoumání se budu věnovat v první kapitole práce, která bude koncipována jako teoreticko-metodologická. V této části nejprve představím teoretické koncepty a následně zvolený postup analýzy zahraniční politiky. V druhé kapitole se budu věnovat cílům a zájmům USA v Jihovýchodní Asii. Třetí kapitola bude zkoumat nástroje pro naplnění těchto cílů, konkrétní politiky a zahraničněpolitické aktivity. Tato kapitola bude rozdělena do tří částí, a to na základě tematických okruhů, kterými jsou bezpečnost, ekonomika a ideologie. V závěru představím výsledky bakalářské práce. Zde budu formulovat, jak se zahraniční politika Spojených států amerických vůči Jihovýchodní Asii formovala a proměňovala v rámci zvoleného výzkumného období, čímž naplním stanovený cíl.

1 TEORETICKO-METODOLOGICKÁ KAPITOLA

1.1 ZAHRANIČNÍ POLITIKA, STÁTNÍ ZÁJEM A CÍLE ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Zahraniční politika je pojem, který vlády využívají k definici mezinárodních zájmů státu v kombinaci s plánem jejich docílení. Vyjadřuje to, co státy potřebují a chtějí a co vláda považuje za přispívající celkovému prospěchu státu. Souhrnu toho, co státy potřebují a chtějí, pak rozumíme jako státnímu zájmu v mezinárodním prostředí (Levi 1970: 3).

Pro výzkum zahraniční politiky jakéhokoliv státu je tedy klíčové pochopení jeho zájmů a cílů. Pro bližší specifikaci toho, jak zájem státu zkoumat, využijí identifikaci typů zájmů Donalda E. Nuechterleina (1976). Ve své práci hovoří o národním zájmu, neboť pracuje s konceptem národního státu, který představuje entitu, kde se stát a národ sjednocují do jednoho celku. V tomto smyslu zůstává význam národního zájmu a státního zájmu totožný. Autor v textu rozděluje národní zájmy do čtyř skupin. Dělí je na *ekonomické zájmy*, *bezpečnostní zájmy*, *zájmy světového řádu* a *ideologické zájmy*. Ekonomické zájmy jsou zaměřeny na růst ekonomického blahobytu národního státu. Bezpečnostními zájmy jsou obrana národního státu a jeho obyvatelstva proti hrozbě fyzického násilí ze strany jiného státu nebo proti vnější hrozbě narušení jeho systému vládnutí. Zájmy světového řádu souvisejí s udržováním mezinárodního politického a ekonomického systému, v němž se národní stát může cítit bezpečně a v němž mohou jeho občané jednat a obchodovat pokojně za jeho hranicemi. Ideologickými zájmy jsou v neposlední řadě ochrana a podpora hodnot, které obyvatelé národního státu sdílejí a považují za univerzálně dobré (Nuechterlein 1976: 248).

Protože jednotlivé zájmy mají podle tohoto vymezení tendenci mezi sebou splývat, pokusím se je blíže objasnit vlastními slovy. Ekonomické zájmy jsou spojeny s dosažením, udržením a růstem ekonomické prosperity. V souvislosti se zahraniční politikou států se tedy může jednat o zajištění a ochranu zahraničního

obchodu, investic a infrastruktury. Bezpečnostní zájmy jsou zaměřeny na ochranu národní bezpečnosti a stability a mohou se týkat zejména vojenských konfliktů, terorismu a udržení bezpečnosti na moři. Zájmy světového řádu se soustředí na stabilitu, bezpečnost a prosperitu na mezinárodní úrovni. Státy se snaží dosáhnout těchto cílů například podporou lidských práv, demokracie a spoluprací v oblasti životního prostředí. Ideologické zájmy souvisí s přístupem aktérů k ideologickým konfliktům, jako je soupeření demokratických systémů vládnutí s autoritářskými režimy. Tento příklad ideologického soupeření je v současném světě a v kontextu tématu této práce nejvýznamnější. Z pohledu demokratických systémů se soustřeďuje především na prosazování demokratických hodnot a potlačování pokusů o rozšíření prvků autoritářství ve světě.

Zároveň je důležité nezaměňovat cíle a zájmy, anebo je nepovažovat za totéž. Zájmy můžeme chápat jako oblasti, které státy považují za strategicky důležité. Příkladem může být již zmíněný zájem o růst ekonomického blahobytu. Cíle zahraniční politiky jsou pak konkrétní úkoly, které si státy stanovují k naplnění těchto zájmů. Například mohou usilovat o prohloubení obchodní spolupráce s konkrétním státem. Tyto cíle lze členit podle jejich formy do tří skupin: *základní, krátkodobé a střednědobé, a dlouhodobé*. Do základních cílů státu patří hlavně jeho přežití a zajištění jeho bezpečnosti. Do krátkodobých a střednědobých cílů patří úkoly, kterých lze dosáhnout v krátkodobém či střednědobém časovém horizontu. Příkladem může být třeba vstup státu do organizace ASEAN či udržování dobrých vztahů se sousedskými státy apod. Dlouhodobými cíli je pak například dosažení všeobecného míru, stability či vybudování světového impéria (Drulák — Druláková 2007: 22–23).

1.2 NÁSTROJE ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Nástroje zahraniční politiky jsou prostředky, které státy v mezinárodním prostředí využívají k prosazování svých zájmů. Tyto prostředky tedy vycházejí z toho, jaké

má stát zahraničněpolitické cíle. Rozdíl mezi cílem a prostředkem může být nejednoznačný, neboť stanovené cíle států lze vnímat jako prostředky k dosažení něčeho dalšího. Obecně jsou však cíle stálé a nemění se příliš často, zatímco nástroje jsou flexibilně nasazovány jakožto prostředek k dosažení těchto stabilních cílů (Drulák — Druláková 2007: 33)

Konkrétní nástroje zahraniční politiky lze na základě jejich charakteru řadit do čtyř skupin. Dělí se na prostředky diplomatické, vojenské, ekonomické a ideové (Drulák — Druláková 2007: 33).

1.2.1 Diplomatické nástroje

Předtím, než se dostaneme k nástrojům diplomacie, si pojdme nejprve objasnit, co se pod pojmem diplomacie rozumí. Za samotným konceptem diplomacie stojí zejména myšlenka komunikace, interakce, udržování kontaktu a vyjednávání se státy a dalšími mezinárodními aktéry (Leguey-Feilleux 2009: 1). Od této podstaty se tak pochopitelně odvíjejí i její nástroje. Jednou z charakteristik diplomatických nástrojů je tedy to, že jsou to prostředky, které vedou k dosažení cíle státu cestou komunikace a bez použití násilí (Drulák — Druláková 2007: 33). Tento popis by nám však k jejich dostatečnému pochopení pro tuto práci nestačil. Z tohoto důvodu zde uvedu několik základních funkcí, které diplomacie pokrývá. Leguey-Feilleux (2009) mezi ně řadí reprezentaci, komunikaci, vyjednávání, sledování politické situace v zahraničí a hlášení (Leguey-Feilleux 2009: 3).

Podobně, avšak s použitím jiných termínů, uvádí funkce v jejich knize i Drulákové (2007: 33–34). Reprezentaci řadí do symbolických funkcí, o kterých dále zmiňují, že mají účel stvrzování vzájemného uznání států a připravenosti ke spolupráci (Drulák — Druláková 2007: 34). Funkci, kterou Leguey-Fellieux (2009: 3) nazývá komunikací, blíže Drulákové (2007: 33) popisují jako usnadňování komunikace mezi politickými představiteli států a dalšími aktéry světové politiky. Vyjednávání je funkcí, která se vztahuje ke snaze o vytvoření smluv. Sledování politické situace

v zahraničí popisují Drulákovi (2007: 33–34) jako funkci minimalizace konfliktů. To z toho důvodu, že dokonalá znalost prostředí může za určitých podmínek sloužit k předcházení nedorozumění a hledání východisek z konfliktních situací. Funkci hlášení pak charakterizují jako shromažďování informací o zahraničí. Významem je v obou případech funkce diplomatů jakožto zdrojů zahraničních informací (Drulák — Druláková 2007: 33–34).

Diplomacie se dá dále dělit podle typu jednání na bilaterální (mezi dvěma aktéry) a multilaterální (na úrovni organizací nebo konferencí, kde se jednání účastní více než dva aktéři), přímou (přímé setkání aktérů) a nepřímou (skrže prostředníky), nebo na vysoké úrovni (hlavy států) a na nižší úrovni (velvyslanci). Zvláštními typy pak jsou i diplomacie preventivní nebo diplomacie výhružná (Drulák — Druláková 2007: 34–35).

1.2.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje zahraniční politiky lze v první řadě dělit do dvou skupin, a to na základě sledovaných cílů státu (Drulák — Druláková 2007: 36). U první skupiny jsou cíle jiné než ekonomické (tj. mocenské či ideové). Státy zde pouze využívají ekonomických nástrojů, aby jim pomohly tyto cíle naplnit (Rourke – Boyer 1996: 333). U druhé skupiny jsou cíle států naopak primárně ekonomické. Státy zde využívají ekonomické prostředky k jedinému cíli, a tím je zvýšit prosperitu státu, který prostředky přijímá. Účelem je zde podpora mezinárodní hospodářské politiky, což může státu do budoucna přinést lukrativní obchodní příležitosti (Drulák — Druláková 2007: 36–38).

V případě první skupiny se ekonomické nástroje dělí na ekonomické odměny a ekonomické tresty. Ekonomickými odměnami je uplatňování nástrojů, které mají pro ekonomiku států obecně pozitivní efekt. Takovými nástroji může být kupříkladu rozvojová pomoc, poskytování úvěrů a garancí, odbourávání obchodních bariér, dodávky energie, transfer technologií apod. Ekonomické tresty

mají podobu hospodářských sankcí, tedy nástrojů, které mají na ekonomiku obecně negativní dopad (Drulák — Druláková 2007: 33–38). Ekonomické sankce byly státními útvary využívány již v dobách před naším letopočtem. Vždy však byly používány pouze v souvislosti s probíhajícím válečným konfliktem. Mimo válku začal být tento nástroj mocnostmi využíván až od 20. let minulého století, po přijetí Paktu Spojených Národů, který jej dovozoval aplikovat proti státům, jež spáchaly vojenskou agresi vůči jiným státům (Alexander 2009: 9). Z důvodu rostoucí interdependence a možností jejich použití také mezinárodními organizacemi je jejich užívání stále častější (Drulák — Druláková 2007: 36). Podle typu se dají rozlišovat na ty, které cílí na obchod, nebo které zasahují kapitál. Obchodními jsou například embargo, bojkot, zvýšení cel, celní diskriminace, dumping aj. Kapitálovými sankcemi pak může být zmrazení aktiv, pozastavení podpory, kontroly praní špinavých peněz či kapitálových toků apod. (Hill 2003: 151).

Druhá ze zmíněných dvou skupin je ta, kde je cílem hospodářský rozvoj státu, jenž prostředky přijímá. Ekonomické nástroje tak budou z logiky věci na ekonomiku adresáta působit pozitivně. Příklady takových nástrojů mohou být informování potenciálních zahraničních investorů, pořádání podnikatelských misí apod. (Drulák — Druláková 2007: 38).

1.2.3 Vojenské nástroje

Vojenské nástroje jsou dalším z prostředků, které státy mohou využít k naplnění svých zahraničněpolitických cílů. Zakládají se na hrozbě silou a na použití síly. V současné době se jejich užívání členské státy OSN již oficiálně zřekly. Výjimkou mají být případy, kdy se státy nacházejí v situaci, ve které mají právo na sebeobranu. Realita tomu však ne ve všech případech odpovídá. Faktem ale je, že se jeho užití často setkává s morálním odsouzením ze strany světového společenství (Drulák — Druláková 2007: 35).

Společně s ekonomickými jsou vojenské nástroje prostředky tzv. tvrdé moci („*hard power*“). Abych tento argument blíže vysvětlil, využiji definici *hard power*, jak ji ve své práci uvádí Ernest Wilson. V té nejprve zmiňuje, že v mezinárodní politice mít moc znamená mít schopnost ovlivnit druhou stranu tak, aby jednala způsoby, kterými by jinak nejednala. *Hard power* charakterizuje jako kapacitu k tomu toho druhého přimět. (Wilson 2008: 114). Pokud tedy řekneme, že má stát významnou tvrdou moc, znamená to, že disponuje velkými kapacitami na to, aby byl schopen jiný stát přimět k chování, které by jinak nezvolilo.

Vojenské i ekonomické prostředky tuto schopnost mají, neboť jimi lze hrozit a odměňovat. V současné době vnímáme jako vojenské nástroje zahraniční politiky zejména transfery zbraní, tajné intervence a otevřené intervence a války (Drulák — Druláková 2007: 35—36). Dalšími mohou být kupříkladu nasazení vojenských jednotek do zahraničí pro preventivní účely, spolupráce s jinými státy prostřednictvím vojenského cvičení, humanitární operace apod.

1.2.4 Ideové nástroje

Ideové prostředky slouží k šíření myšlenek, které mohou pomoci realizaci státních zahraničněpolitických cílů. Většinou jsou mířeny na politické elity a veřejné mínění cizích států (Drulák — Druláková 2007: 38). V předešlé kapitole vysvětluji souvislost zahraničněpolitických nástrojů s konceptem *hard power*. Nástroje ideové jsou prostředkem, který se k tomuto termínu nepojí, neboť nemají schopnost donucovat. Tyto nástroje lze přiřadit spíše ke konceptu měkké moci („*soft power*“). Tedy k pojmu, který poprvé přinesl americký teoretik mezinárodních vztahů Joseph Nye (2008) ve své knize *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*.

Abych zde souvislost ideových prostředků a konceptu *soft power* demonstroval, využiji definici Josepha Nye (2008). Ten tvrdí, že *soft power* je schopnost přimět ostatní chtít stejné výsledky, které chcete vy. Na rozdíl od *hard power* to *soft*

power realizuje prostřednictvím získávání si lidí. Tím se liší od *hard power*, která má donucovací funkci (Nye 2008: 95).

Ideové nástroje jsou prostředky tzv. veřejné diplomacie státu (Drulák — Druláková 2007: 38). Nye (2008: 94–95) veřejnou diplomacii definuje jako metodu, kterou vlády využívají ke komunikaci s veřejností a vládami v cizině, a tvrdí, že je již dlouhou dobu způsobem, kterým státy posilují svou *soft power*.

Konkrétní nástroje, které veřejná diplomacie pro tento účel využívá, jsou například projevy státníků při zahraničních cestách, práce s médii s dosahem v zahraničí, podpora ideově spřízněných skupin v jiných státech, účast na mezinárodních kulturních událostech apod. (Drulák — Druláková 2007: 38).

1.3 METODOLOGICKÝ POSTUP

Pro tento výzkum využiji historická data týkající se událostí, které měly vliv na zahraniční politiku, data o mezinárodním obchodu, oficiální dokumenty (mezinárodní dohody, diplomatická prohlášení aj.) a významné politické události. Budu data čerpat také z odborné literatury, která se dané problematice věnuje.

Analýzu zahraniční politiky USA vůči Jihovýchodní Asii budu provádět na základě výše popsaného teoretického rámce. V práci budu tedy nejprve zkoumat to, co USA v Jihovýchodní Asii potřebují a chtějí. Tím se dopracuji k zájmům USA v regionu. Zde budu zkoumat pouze krátkodobé a střednědobé cíle. Ty jsou totiž pro mé výzkumné období relevantní a zároveň pomáhají naplnit i cíle základní a dlouhodobé.

V následující části budu zkoumat, jaké zahraničněpolitické prostředky USA využily a využívají k naplnění těchto cílů. Společně s tím představím i její konkrétní politiky a zahraničněpolitické aktivity. U těch budu zkoumat jejich implementaci s tím, jaký měly a mají dopad.

2 ZÁJMY A CÍLE USA V JIHOVÝCHODNÍ ASII

2.1 Ekonomické zájmy a cíle

Jak v první kapitole zmiňuji, zájmem se rozumí to, co státy chtějí a co potřebují. Cíle jsou poté konkrétní úlohy, které si státy vytyčují, aby jejich zájmy uskutečnily. Z této definice lze pochopit, že cíle zahraniční politiky vychází ze státních zájmů. Z toho důvodu v této kapitole nejprve objasním, jaký je primární ekonomický zájem USA. V návaznosti na to pak představím cíle, které USA v Jihovýchodní Asii sledují, aby jejich tento zájem mohly úspěšně naplňovat.

Ekonomické zájmy totiž, stejně jako jiné zájmy, mají USA ve své podstatě velmi podobné napříč jakýmkoliv regiony. Ekonomické zájmy USA vůči Jihovýchodní Asii se budou ostatně ve značné míře shodovat také s mnoha jinými státy. To proto, že si jsou státy v zásadě podobné, neboť všechny usilují o to stejné, tedy o vlastní existenci. A aby státy mohly pokojně existovat, musí eliminovat rizika, která by mohla stát za příčinami jejich konce. To z ekonomického pohledu konkrétněji znamená zejména snahu maximalizovat své bohatství.

Růstu svého ekonomického blahobytu státy dosahují tím, že se kromě jiného účastní mezinárodního obchodu, tedy ekonomické aktivity zahrnující výměnu zboží a služeb mezi různými zeměmi. V ní schopnost dosáhnout maximálního výtěžku závisí zejména na faktorech, které se týkají jejich obchodních partnerů. U obchodních partnerů záleží na tom, čím vším a kolik toho, co státy považují za užitečné, disponují, a co jsou případně za danou věc nebo službu ochotni směniti.

Na mezinárodní scéně figurují státy, které důsledkem toho, že mají v porovnání s jinými státy nejvíce co nabídnout, jsou pro ostatní státy nejžádanějšími obchodními partnery. Na mysli mám zejména globální nebo regionální velmoci jako třeba USA, Ruská federace, ČLR, Francie, Indie aj. Avšak přestože by pro některé státy partnerství pouze s jedním takovýmto celkem mohlo zajistit určitou míru bohatství, nenavazování obchodně partnerských vztahů i s jinými státy by je oproti jiným značně znevýhodňovalo. Větší množství obchodních partnerů a

hlubší míra spolupráce mezi nimi totiž přináší více příležitostí, které lze využít ve vlastní ekonomický prospěch. Už pouze z této podstaty obchodní spolupráce se zeměmi v Jihovýchodní Asii pro USA spadá pod jejich ekonomické zájmy.

Region Jihovýchodní Asie má navíc USA co nabídnout. To dokazují i statistiky publikované Úřadem obchodního zástupce USA (USTR) z roku 2022, které informují o specifikách bilaterálního obchodu mezi USA a ASEAN.

Pro objasnění, proč je ASEAN vhodným předmětem mého výzkumu, si dovolím tuto organizaci blíže představit. Jedná se o regionální mezinárodní organizaci založenou v roce 1967, která vznikla podepsáním tzv. Bangkotské deklarace ministry zahraničních věcí z pěti států Jihovýchodní Asie (Thajska, Indonésie, Malajsie, Filipín a Singapur). Měla zajistit podporu spolupráce mezi členskými státy, a tak přispět k dosažení společného prosperujícího rozvoje. Postupem času se k organizaci připojily i další státy z regionu, Brunej v roce 1984, Vietnam v roce 1995, Laos a Myanmar v roce 1997, a Kambodža v roce 1999 (ASEAN nedatováno). Zahrnuje tak v současné době deset z jedenácti států patřících do tohoto regionu, neboť Východní Timor se jejím členem doposud nestal. Tato skutečnost ji tak činí způsobilou k aplikaci v tomto výzkumu.

Přestože Úřad pro obchodního zástupce USA ve své publikaci hovoří o obchodu s ASEAN a zahrnuje statistiky jak týkající se služeb, tak zboží, je třeba upozornit, že údaje o službách se v tomto případě nevztahují k Myanmaru, Laosu a Kambodži. Nicméně analýza hrubého domácího produktu (HDP) těchto zemí naznačuje, že jejich ekonomiky jsou v porovnání se sousedy v regionu podstatně slabší (World Bank 2024a). Z toho důvodu není jejich nezahrnutí do tohoto výzkumu nikterak zásadní pro interpretaci sdělení, které tyto statistiky nabízí.

Na základě tohoto reportu se však lze dozvědět, že Jihovýchodní Asie jakožto celek představuje pro USA poměrně významný trh. Dohromady jsou totiž státy ASEAN čtvrtým největším obchodním partnerem USA, s celkovým odhadovaným obchodem zboží a služeb vyčísleným za rok 2022 na 520,3 miliard amerických

dolarů. Z této částky se 160,2 miliard týkalo exportu a 360,1 miliard USD importu (USTR 2023). Z této skutečnosti vyplývají dva zásadní poznatky. Prvním je, že region Jihovýchodní Asie přináší USA významné finanční prostředky, neboť zdejší státy projevují ochotu investovat do amerických výrobků a služeb. Druhým poznatkem je, že tento region má pro USA ještě větší význam jako zdroj mnoha produktů a služeb, za které jsou USA ochotny platit.

Dlouhodobě přitahují zájem Spojených států v obchodu s Jihovýchodní Asií například nerostné suroviny. Jednotlivé země v regionu se v tomto ohledu pak vyznačují větší či menší zásobou různých surovin. Kupříkladu Indonésie byla na počátku 90. let 14. největším producentem surové ropy na světě a zasluhovala se o 6 procent celkového importu ropy do USA. Otevřenost tomuto obchodu byla pro USA zvláště cenná zejména v období bojkotu Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) nebo během ropné krize v roce 1980. Tento stát dále disponuje ve větší míře také zemním plynem, cínem nebo pryží. Dalším významným producentem cínu v oblasti je Malajsie. Na konci studené války byla dokonce největším producentem této suroviny na světě, když se zasluhovala o 35 procent celkové světové dodávky. Kromě nemalých zásob pryže a ropy zde nalezneme i měď, bauxit a tantal. Filipíny ze své země vyvážejí měď, zlato, nikl, kobalt nebo chromit. Thajsko zas může svým obchodním partnerům nabídnout cín, kolumbium, wolfram, pryž nebo tantal (Hilali: 72).

Toto zboží je zásadní pro širokou škálu průmyslové výroby produktů, které tvoří podstatnou část ekonomiky USA. Nerostné suroviny z tohoto regionu jsou klíčové pro řadu průmyslových odvětví, včetně těžebního, energetického, stavebního, výrobního (např. automobily) nebo informačního, kde slouží kupříkladu jako základní suroviny pro výrobu elektronických zařízení. Tato odvětví významně přispívají k celkovému HDP USA, a proto je přístup k nim klíčový pro udržení stability a prosperující ekonomiky země. Významnost těchto průmyslových odvětví pro ekonomiku USA lze mimo jiné demonstrovat třeba analýzou podílu,

který tyto sektory zastávají na celkovém HDP USA. V současné době je podíl těžebního průmyslu na celkové HDP země 1,9 %, výrobního 11 %, energetického 1,7 %, stavebního 4%, výrobního 11 % a informačního 5,5 % (Bureau of Economic Analysis 2023). Lze tedy tvrdit, že americká ekonomika může být významně ovlivněna přístupem k obchodu s nerostnými surovinami z Jihovýchodní Asie. I vzhledem k tomu je rozvoj a posilování obchodní spolupráce s tímto regionem důležitým cílem k naplnění jejich ekonomického zájmu.

Další ekonomický cíl USA v Jihovýchodní Asii spočívá v reakci na neustále rostoucí angažovanost ČLR v tomto regionu. Konkrétně se jedná o snahu USA dosáhnout ekonomické konkurenceschopnosti v oblasti obchodu se státy Jihovýchodní Asie, která je v důsledku této neustále vyšší míry angažovanosti ČLR stále více významná.

Dosažení tohoto cíle reflektuje nejen ekonomický zájem, tedy touhu po růstu ekonomického blahobytu, ale také další aspekty. Úspěšné následování tohoto cíle, stejně jako mnoha jiných, bude mít z logiky věci pozitivní efekt i na ostatní zájmy, kterým se v této práci věnuji. Jak jsem již totiž dříve naznačil, všechny cíle směřují k jednomu základnímu zájmu, kterým je přežití, či chcete-li maximalizace moci státu.

Je obtížné nezpozorovat výrazný ekonomický posun, který ČLR zaznamenala v posledních několika desetiletích. Tento postupný vývoj směrem k bohatství a zvýšenému geopolitickému významu jí poskytuje stále větší možnosti prosazovat své zájmy s menší námahou. Ambice ČLR maximalizovat svou moc se ale v mnoha případech střetávají se zájmy USA, což je často způsobeno jejich rozdílným ideologickým směřováním. Tato kapitola se však zaměřuje na ekonomiku, a proto nemá prostor pro komplexní zkoumání této problematiky. Zmíním zde však, že ideologie obou zemí se liší zejména v tom, jakým způsobem přistupují k ekonomickým otázkám – jedna pracuje s přístupem kapitalistickým, zatímco druhá se socialistickým. Na rozdíl od odlišných přístupů k ekonomickým otázkám

jsou zájmy a cíle obou mocností v souvislosti se vztahem k Jihovýchodní Asii podobné. Oba se totiž soustředí na vytvoření ideálních obchodních vztahů se státy tohoto regionu s cílem prosadit své zájmy. Totožný cíl je důvodem, proč je konkurence USA a ČLR v Jihovýchodní Asii nevyhnutelná. Díky rostoucí ekonomické síle a zjevné výhodě geografické polohy se ČLR daří uplatňování jejího vlivu v regionu a realizace jejích cílů stále efektivněji. Státy Jihovýchodní Asie vítají nabídky obchodní spolupráce s ČLR, pokud slibují zřejmé hospodářské výhody. Pro USA to však představuje nejen ekonomické, ale i politické znevýhodnění. Z pohledu USA tato skutečnost v ekonomické rovině představuje nežádoucí konkurenci na trzích, která může vést ke ztrátě obchodních příležitostí a partnerů v oblasti. Další znevýhodnění se pak dotýká i jiných než ekonomických zájmů. S narůstajícím ekonomickým vlivem ČLR v regionu dochází k ohrožení obecně strategických zájmů USA. Jak ukazuje Ba (2023) na příkladu Kambodži a Laosu, ekonomický vliv ČLR se projevuje i v politické sféře zemí. ČLR takto získává, nebo posiluje, svou politickou kontrolu nad těmito státy, což jí umožňuje dosahovat dalších výhodných dohod a současně bránit USA v jejich snahách o získání podobných dohod v rámci jejich geopolitického soupeření.

Jak jsem tedy zmínil, ekonomickým zájmem USA, stejně jako jakéhokoliv státu, je maximalizace svého bohatství. V rámci toho je v současnosti pro USA cílem k naplnění tohoto zájmu snaha o dosažení obchodní konkurenceschopnosti ČLR v Jihovýchodní Asii velice důležitá. V minulosti mohly být takovéto ambice USA v Jihovýchodní Asii vyšší, a to z důvodu jejich dominantního postavení na konci studené války ve srovnání s ČLR. Od roku 1989 se postupem let staly realističtějšími z důvodů, které jsem již výše zmiňoval.

2.2 Bezpečnostní zájmy a cíle

Od roku 1989 lze pozorovat různé cíle USA týkající se jejich bezpečnosti, které všechny vyplývají ze společného zájmu, jak bylo zmíněno v první kapitole, a to

ochrany vlastního území a obyvatel. Jeden z hlavních cílů USA v Jihovýchodní Asii, který pomáhá tento zájem naplnit, spočívá v udržování otevřených mořských tras pro mezinárodní obchod. Tento cíl USA sledují dlouhodobě, v současnosti je tedy stejně relevantní jako v době před více než třiceti lety. Jak uvádí Simon (Simon 1991: 662), přestože od druhé Indočínské války (1963–1975) USA nevnímaly region Jihovýchodní Asie jako vitálně důležitý v rámci veškerých svých zájmů, svůj význam měl. Týkal se právě tohoto bezpečnostního cíle a na jeho relevanci neztratil ani v období po studené válce až po současnost. Důležitost této oblasti pro USA historicky spočívala v její poloze mezi ropně bohatým Perským zálivem a jejími spojenci z Východní Asie, Japonskem a Jižní Koreou. Simon (tamtéž) totiž akcentuje myšlenku, že v rámci svých bezpečnostních cílů vnímaly USA jihovýchodní Asii především jako námořní oblast s rozsáhlými mořskými prostory. Tyto geografické aspekty ji tak činily vhodným prostorem pro umístění skladovacích a opravných kapacit, které jsou nezbytné k poskytnutí podpory pro americké námořnictvo a letectvo v případě mezinárodních krizí a pohybu směrem k Indickému oceánu/Perskému zálivu a na sever k Japonskému moři. Během války v Perském zálivu v letech 1990–1991 toho USA například využily, když byly z Filipín přepraveny dodávky pro jejich vojenské síly v oblasti Saúdské Arábie a okolí.

Jihovýchodní Asie stále představuje důležitou hodnotu pro americkou bezpečnost, a je proto stále klíčovým cílem zahraniční politiky USA vůči této oblasti. A významnost tohoto cíle se od doby, kdy si USA a její spojenci zvládli tuto pozici zajistit, nikdy příliš neměnila. Udržení otevřenosti zdejších mořských tras pro mezinárodní obchod bylo totiž vždy považováno za něco, co je součástí jejich bezpečnostního zájmu. Po ukončení konfliktu se SSSR ale začaly obavy a potenciální náročnost naplňování tohoto opět postupně sílit, a to zejména v důsledku hrozby z rostoucího hospodářského vlivu ČLR, jak jsem naznačil v předchozí podkapitole. Mezi lety 1989 a 2022 totiž HDP ČLR vzrostlo ze \$988,62 miliard na \$16.33 trilionů, to je nárůst o 1550,51 % (World Bank 2024b). Přestože HDP není přímým ukazatelem výkonu ekonomiky států, je jedním z hlavních. Ke

komparaci ekonomik zemí je tak využíván, neboť objem vyprodukovaného zboží a služeb se do bohatství pochopitelně propisuje masivním způsobem. Pro porovnání USA v těchto letech zaznamenaly nárůst HDP z \$9,29 trilionů na \$20,93 trilionů (125,05 %) (World Bank 2024c). Ačkoliv z těchto dat vyplývá, že si USA dokázaly nad ČLR udržet ekonomickou převahu, tempo růstu ekonomické síly této asijské mocnosti bylo daleko rychlejší. Jihovýchodní Asie navíc za poslední desetiletí také zaregistrovala významný ekonomický posun. Přesvědčení ČLR, že investice do tohoto regionu přinese její zemi značné benefity, tak postupem času rostlo, stejně jako množství a síla prostředků, které pro to mohla využít. Z toho důvodu se tato skutečnost stala v průběhu let pro Washington faktorem s postupně narůstajícím potenciálem výrazně ovlivnit jejich zájmy a cíle.

Riziko toho, že by tedy bezpečnostní zájem anebo cíle USA mohly být ohroženy přes Jihovýchodní Asii, nepřinášelo v 90. letech USA ještě příliš velké obavy. Řešení této otázky chtěly dosáhnout tím, že povinnosti s ní spojené budou delegovat více na své spojence v oblasti. Na počátku desetiletí deklaroval tehdejší ministr zahraničí James A. Baker (1991: 4), že stability, obchodu a přístupu k investicím dosáhnou USA především prostřednictvím jejich partnerského vztahu s Japonskem. Představoval si do budoucna větší politickou roli Japonska v regionu, která by tyto hodnoty zajistila, a navíc USA ušetřila náklady tím, že by mohly snížit své vlastní výdaje na obranu. Ve svém projevu v této souvislosti neopomenul ani důležitost role Jižní Koreji, Austrálie a spojeneckých zemí v ASEAN. Tento přístup tak předpokládal menší přítomnost USA v Jihovýchodní Asii, což do jisté míry poukazuje na realitu, že oblast Jihovýchodní Asie nebyla pro USA primární starostí.

Nicméně, jak zmiňuje Simon (2015: 573), tento postoj USA zásadně přehodnotily potom, co byly napadeny teroristickými útoky 11. září 2001. Tvrdí, že jedním z důsledků útoku bylo, že administrativa prezidenta Bushe vymezila Jihovýchodní Asii jako „druhou frontu“ ve své „válce proti teroru“. Tuto oblast zvláště vyzdvihla vzhledem k přítomnosti Indonésie, státu s největší muslimskou populací na světě.

Velké zastoupení občanů hlásících se k Islámu zde ale mají i jiné země. Indonésie je z nich však nejprominentnější. V té době se s tímto vyznáním ztotožňovalo 90 % z 230 milionů Indonésanů, v Malajsii to bylo 58 % její populace a v Bruneji 67 %. Ačkoliv jsou toto jediné státy v Jihovýchodní Asii, kde tvořili muslimové většinu, mnoho jich žilo také v Singapuru, v Thajsku, Myanmaru nebo na Filipínách (Houben 2003: 152).

Jelikož byl incident 11. září motivován myšlenkami radikálního Islámu, USA si v regionu v rámci svých bezpečnostních zájmů vytyčily nový cíl. Události změnily americkou zahraniční politiku tak, že se od této doby k záměru udržování otevřenosti mořských tras přidal i cíl eliminovat riziko vzniku dalších teroristických útoků. Simon (2015: 573) dokonce tvrdí, že se zdálo jakoby to v prvním desetiletí 21. století byl vůbec jediný cíl, který USA v tomto prostoru zajímal. Tento dojem z přístupu americké bezpečnostní strategie se změnil až s příchodem prezidenta Baracka Obamy do úřadu, neboť právě s jeho nástupem do funkce začaly vyvstávat také první vážnější obavy z přítomnosti ČLR v regionu. Konkrétně USA začala znepokojovat čínská asertivita v Jihočínském moři a zlepšené operační schopnosti Námořnictva Čínské lidově osvobozené armády (NČLOA), které poskytovaly Číňanům větší moc v prosazování jejich nároků. ČLR vyvíjela tlak na americké ropné společnosti, aby přestaly asistovat Vietnamu ve výstavbě a rozvoji infrastruktury pro těžbu jeho ropných zdrojů v oblastech dále od pobřeží. Poté Peking konfrontoval kamerovou loď USNS Impeccable, která operovala ve výlučné ekonomické zóně Číny u ostrova Chaj-nan, přestože byla tato aktivita USA podle Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS) zcela legální. Tyto události sehrály podstatnou roli v uvědomění, že je na místě, aby USA reflektovaly dynamičnost hospodářského růstu Asijského kontinentu. To vedlo k tomu, že vůči němu zaujaly novou strategickou roli, kterou nejdříve označovaly jako pivot do Asie („*pivot to Asia*“) a později rebalancování („*rebalance*“).

Američané si v rámci tohoto „nového“ přístupu vytyčili klíčové body, které deklaroval bývalý poradce pro národní bezpečnost Thomas Donilon ve svém projevu z 11. března 2013, známém jako „Spojené státy a Asie-Pacifik v roce 2013“. Donilon (2013) zde informoval o multidimenzionální strategii, která zahrnovala tyto cíle: posilování aliančních vazeb, prohlubování partnerství s nově vznikajícími mocnostmi, budování stabilního, produktivního a konstruktivního vztahu s ČLR, posilování regionálních institucí a podpora vytváření regionální ekonomické architektury, která může udržet sdílený blahobyt. Zároveň uvedl, že Spojené státy uznávají rostoucí ekonomický význam jihovýchodní Asie a uvědomují si, že v tomto regionu byly podhodnoceny, což nyní hodlají napravit.

S příchodem Trumpa do úřadu v roce 2017 se zájem a cíle USA v regionu s ohledem na rostoucí moc ČLR nezměnily. Lišil se však přístup, který nová Republikánská administrativa k jejich naplnění uplatňovala. Stepanov (2022) argumentuje, že Trump se ve snaze prosazovat otevřenost, svobodu a hospodářskou prosperitu v Centrálním Indo-Pacifiku zaměřoval spíše na rozvoj bilaterálních vztahů než na multilaterální přístup, který před ním uplatňoval jeho předchůdce. V rámci geopolitické konfrontace s ČLR se jeho administrativa soustředila na vytváření modelu vztahů se spojeneckými zeměmi, které byly "šité na míru".

Zaměření na rivalitu s ČLR bylo v absolutním popředí bezpečnostních zájmů USA i po zvolení prezidenta Bidena a jeho příchodu do úřadu. Stepanov (2022) tvrdí, že přestože Biden jmenoval do vládních pozic mnoho politiků, které znal z působení ve vládě Obamy, návrat k politice bývalého prezidenta Demokratické strany je z důvodu rostoucí agresivity ČLR nemoudrý. Za cíle si stanovil zejména obnovu škod ve vztazích s hlavními spojenci v regionu, které podle něj utrpěly za minulé vlády. O účast na multilaterálních ekonomických dohodách však, podobně jako Trump, neprojevuje výrazný zájem. Tím, že je geopolitické soupeření s ČLR z hlediska bezpečnostního zájmu USA v této oblasti stále více relevantní,

spekulovalo se mezi odborníky o vyvíjení většího tlaku na Myanmar a Kambodžu. Tento cíl však Bidenovou vládou oficiálně vyjádřen nebyl. Naopak poměrně výrazně akcentovaná byla hned v prvním roce Bidenova úřadu (2021) oblast kybernetické bezpečnosti.

2.3 Zájmy světového řádu

V teoretické kapitole vysvětlují, že podle definice Nuechterleina (1976: 248) jsou zájmy světového řádu zaměřeny na dosažení a udržení mezinárodního systému, který bude pro USA a jejich občany optimální z hlediska jejich bezpečnosti a ekonomiky. K realizaci tohoto zájmu dochází úspěšným prosazováním požadavků, které státy považují za klíčové k zajištění jejich stability, bezpečnosti a prosperity. V tomto ohledu je účinnost států ovlivňována nejen efektivitou složek tvrdé moci („*hard power*“), jako je vojenská a ekonomická síla, ale také účinností jejich měkké moci („*soft power*“). Tou se myslí schopnost státu ovlivňovat rozhodnutí jiných aktérů ve svůj prospěch pomocí své přitažlivosti. To znamená, že stát, který disponuje silnou měkkou mocí, nemusí nutně spoléhat na svou ekonomickou a vojenskou sílu k dosažení svých cílů.

V této kapitole se budu věnovat především zájmům a cílům světového řádu, pro které je měkká moc obzvláště důležitá, chce-li stát účinně udržovat svou žádanou podobu mezinárodního systému. Od konce studené války, byla totiž cílem americké zahraniční politiky vůči Jihovýchodní Asii do velké míry podpora demokracie a lidských práv (Simangan 2023: 93). Stejný cíl byl pro USA základem i v souvislosti s jejich ideologickými zájmy. Podporu demokracie a lidských práv totiž USA považovaly nejen za výhodnou v rámci jejich strategických zájmů, ale taky za něco, co by měly z principu dělat. To proto, že tyto hodnoty považují za univerzálně dobré a cítí zodpovědnost za jejich šíření (DOS nedatováno). Nicméně tato kapitola se zabývá prvním z uvedených důvodů. Druhý důvod bude blíže prozkoumán až v následující kapitole.

Jak uvádí Ministerstvo zahraničí Spojených Států (tamtéž), ochrana základních lidských práv je hlavním cílem zahraniční politiky USA přes více než 200 let. Konstatuje, že podpora demokracie ve světě napomáhá budovat stabilní, bezpečnou a prosperující globální arénu, ve které mohou USA lépe prosazovat své národní zájmy. Zároveň je s demokraticky spravovanými národy spojena větší pravděpodobnost upevnění míru, odražení agrese, rozvoje otevřených trhů, podpory ekonomického růstu, ochrany amerických občanů, boje proti mezinárodnímu terorismu a kriminalitě, dodržování lidských a pracovních práv, prevence humanitárních krizí a migračních toků, zlepšení globálního životního prostředí a ochrany lidského zdraví.

Před rozpadem SSSR se USA zaměřovaly především na politiku „zadržování komunismu“, a to mnohdy na úkor podpory demokracie a lidských práv. Tento přístup se projevoval například podporou autoritářských režimů, které se aktivně stavěly proti komunismu, ačkoli to bylo v rozporu s hodnotami demokracie a lidských práv (Afoaku 2000: 19). Koncem studené války tuto strategii sice opustili, ale v upřednostňování jiných cílů na úkor podpory demokracie a lidských práv mnohdy pokračovaly nadále. Například v boji proti terorismu, když se spojovaly s jinými státy s autoritářskými režimy (Bahgat 2004: 54).

Je tak zřejmé, že pro USA nebylo vždy prioritou plně prosazovat demokracii a lidská práva, pokud to mohlo negativně ovlivnit některé jejich jiné zájmy. Americká zahraniční politika vůči Jihovýchodní Asii mezi lety 1989 a 2022 následovala podobný vzorec. Během tohoto období USA kvůli bezpečnostním obavám, hlavně kvůli "válce proti teroru", navazovaly vztahy i se státy s autoritářskými režimy. Jejich vztah k Thajsku, dlouhodobému spojenci, jehož strategický význam během "války proti teroru" vzrostl, je příkladem této tendence. V roce 2003 byl tento stát dokonce USA vyhlášen hlavním spojencem mimo Severoatlantickou alianci (NATO), což odráželo posílení jak bezpečnostních, tak obchodních vazeb (Pondsudhirak, 2016: 64). A to v době, kdy byl u moci tehdejší premiér Thaksin

Shinawatra, jehož vláda byla obviňována z autoritářství, neboť nerespektovala Ústavu, ignorovala právní stát a porušovala lidská práva (Phongpaichit 2004: 2–3). To nicméně neznamená, že USA nepovažují podporu demokracie a lidských práv za zásadní v kontextu zájmů světového řádu. V některých případech jen vyhodnocují, jaké zájmy a cíle jsou pro ně přednější, a tak dojde k tomu, že jiným cílům není věnována taková pozornost. Faktem je, že USA si jsou vědomy přínosů, které podpora demokracie a lidských práv v Jihovýchodní Asii skýtá, a tudíž tuto strategii následují.

Další cíl, na který se USA v rámci zájmů světového řádu v Jihovýchodní Asii zaměřují, je podpora životního prostředí. To zejména z toho důvodu, že jeho deteriorace má potenciál ohrozit zájmy USA, a to jak v oblasti bezpečnosti, tak ekonomiky (The White House). Degradace životního prostředí totiž může zapříčinit ztrátu přístupu k přírodním zdrojům, které jsou esenciální pro chod země. Mohou například poškodit půdu nebo zabránit přístupu k pitné vodě. Pokud se státy dostanou do takovéto situace, zvyšuje se pravděpodobnost vnitrostátních nebo mezinárodních konfliktů. To vede k nestabilitě, která bude mít na zájmy světového řádu negativní dopad. V souvislosti s ekonomickými zájmy USA je podpora životního prostředí také důležitá. Nedostatečná péče totiž může zvyšovat riziko přírodních katastrof nebo jiných nežádoucích jevů. Zhoršení podmínek spojených s životním prostředím v Jihovýchodní Asii tak totiž může vést k menší atraktivitě regionu pro americké investory, a USA tak přijdou o obchodní příležitosti a potenciální ekonomický zisk.

2.4 Ideologické zájmy

Jak uvádí Nuechterlein (1976: 248), ideologické zájmy souvisí s podporou a ochranou hodnot, které státy považují za univerzálně dobré. Jsou tak asociovány s ideologickým soupeřením států, které se snaží svoje názory, postoje a hodnoty šířit, neboť věří, že jde o správný směr, kterým by se měla lidská společnost ubírat.

Hunt (1990: 108–109) ideologii vnímá jako soubor názorů a zásad, které slouží k tomu, že chápeme svět lépe a umíme si s ním i lépe poradit. V zahraniční politice v tomto smyslu ideologie pomáhá pochopit vztahy mezi zeměmi a usnadňuje rozhodování. Různé ideologie tak na svět nahlíží jinou perspektivou, avšak všechny mají tuto funkci, která ideologii samotné dává v mezinárodních vztazích takový význam. Ideologické soupeření tedy pramení z ambice prosadit svou ideologii, a sdílet ji s ostatními státy v mezinárodním prostředí. Sdílením stejné ideologie s ostatními totiž státy spějí k dosažení větší stability a bezpečnosti, neboť na svět nahlíží stejnou optikou, což vede k častějšímu souladu názorů na konkrétní události nebo dění. Ustoupit, a s uvědoměním si této skutečnosti, s vizí vyšší globální stability a bezpečnosti, přijmout cizí ideologii, však mnohdy není pro vlády přijatelné. Nevýhodné to pro ně může být z několika důvodů. Vlády se často ve své legitimitě spravování země opírají o určitou ideologii a přijetí cizí by znamenalo zavržení té původní ideologie, což by jejich vládnutí delegitimovalo. Jednoduše přijmout jinou ideologii navíc není tak snadné. To, jak státy vnímají určité ideologie souvisí také s jejich kulturou a historickou zkušeností. Na jejich základě pak vznikají přesvědčení, že jsou jejich názory a zásady správné a univerzálně dobré. Tato skutečnost pro ně pak může činit přijetí jiné ideologie absolutně nepřijatelným. Odlišná ideologie státu také může být vnímána jako projev autonomie, akceptování jiné ideologie a její přijetí za svou, by mohlo být vnímáno jako ztráta určité suverenity. Z toho důvodu k ideologickému soupeření mezi státy dochází.

Zahraniční politika USA toto vnímá a v jejím přístupu k Jihovýchodní Asii je to také reflektováno. Zejména v její podpoře hodnot, kterými jsou demokracie, lidská práva, nebo kapitalismus a svobodný trh (DOS nedatováno). Přestože se obě dominantní politické strany v USA ideologicky v lecčems neshodují, stanovisko ministerstva zahraničí (tamtéž) potvrzuje, že toto jsou prvky, kterých si váží a uznávají je jak demokraté, tak republikáni.

3 NÁSTROJE PRO NAPLNĚNÍ CÍLŮ, KONKRÉTNÍ POLITIKY A ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ AKTIVITY

3.1 Bezpečnost

Nástrojů souvisejících s bezpečností, které USA využily ve své zahraniční politice vůči Jihovýchodní Asii, bylo mezi lety 1989 až 2022 z důvodů, které jsem zmínil v předchozích kapitolách, mnoho. Hovořit můžeme o smlouvách, vojenských cvičeních, humanitárních operacích, prodeích a transferech zbraní nebo jiných vojenských spolupracích. V této kapitole se pokusím představit ty nástroje a aktivity, které jsou v daném období klíčové a zanechaly největší dopad.

První významnou aktivitou, která se dotýkala bezpečnostních zájmů USA je Operace Fiery Vigil z roku 1991. Během této operace byly USA nuceny evakuovat přibližně dvacet tisíc osob amerického vojenského personálu z Filipín na ostrov Guam kvůli nebezpečí způsobeného erupcí sopky Mount Pinutabo (Shalita – Samford 1992: 2474). Jednalo se o transfer nemalého množství vojenských osob i techniky, a byla tak důležitou aktivitou v oblasti, ke které byly USA nuceny přistoupit nedobrovolně. Měla ale významný dopad na zahraniční politiku USA vůči Filipínám spojenou nejen s jejich vojenskou přítomností v oblasti. Shalita a Samford (1992: 2476) totiž tvrdí, že zde Američané ukázali schopnost spolupracovat a pohotově reagovat v podobných situacích. Zvládnutí této operace tak dalo příležitost USA projevit se v pozitivním světle. Přestože se operace dá považovat za úspěšnou, situace to byla nešťastná a přinesla s sebou dopady, které se na americké zahraniční politice odrazily negativně. Erupce totiž způsobila škody na *Clark Air Base*. Američané se k ní poté již nevrátili a byla uzavřena ještě téhož roku (San Juan 1993). Ke konci roku neumožnily tehdejší legislativní změny Filipín ani přítomnost amerického vojenského personálu v jejich *Subic Bay Naval Base*, což v konečném výsledku znamenalo, že po těchto událostech byla vojenská přítomnost USA v této zemi výrazně omezenější (Sanger 1991).

Simon (2013) zdůrazňuje v rámci amerického rebalancování do Asie také důležitost nástroje, kterým jsou vojenská cvičení. Zejména tedy ta známá jako *Cobra Gold* a *Balikatan*. *Cobra Gold* je nejrozsáhlejší roční vojenské cvičení v Jihovýchodní Asii, které se koná v Thajsku a zapojuje několik tisíc vojenských osob dnes již z několika asijských zemí. Hlavními účastníky jsou však příslušníci americké a thajské armády, tedy států, které stály za vznikem projektu. K roku 2024 USA na tomto cvičení participují již 43. rok (Wilson 2024). Čili je to prostředek pomáhající naplnit bezpečnostní zájmy, který USA ve své zahraničněpolitické strategii využívají každý rok již od počátku 80. let minulého století.

Balikatan je nástroj ve formě vojenského cvičení, který USA také dlouhodobě využívají s dalším jejich velkým spojencem v regionu, kterým jsou Filipíny. Na rozdíl od *Cobra Gold* je *Balikatan* primárně bilaterálním a jeho hlavním účelem je podpora a rozvoj obranné spolupráce a interoperability. Zahrnuje tréninky v oblastech jako jsou námořní bezpečnost, amfibiální operace (útoky z vody na pevninu) a kybernetická obrana. Mimo to se soustředí také na humanitární a záchranářské projekty. V roce 2023 proběhl 38. ročník této spolupráce (U.S. Embassy in the Philippines 2023). Je tak stejně jako *Cobra Gold* dlouhodobým nástrojem zahraniční politiky, na který USA spoléhají v rámci své bezpečnostní strategie v Jihovýchodní Asii. Obě tato cvičení posilují alianční vztahy a zvyšují interoperabilitu vojenských složek, což pomáhá plnit zahraničněpolitické cíle USA spojené se zájmem o udržení otevřenosti a bezpečnosti mořských tras.

Na základě těchto cílů vyjednaly USA s některými zeměmi také bezpečnostní dohody. První významná dohoda, kterou po rozpadu SSSR uzavřely, byla vyjednána roku 1998 a navazovala na Smlouvu o vzájemné obraně (*Mutual Defense Treaty*) (MDT) mezi Filipínami a USA z roku 1951. Je známá jako *PH-US Visiting Forces Agreement* (VFA) a tvoří právní rámec zajištění statusové ochrany pro personál americké armády a civilní pracovníky ministerstva obrany USA při jejich oficiálním působení na Filipínách (DOS 2022b). Jako důkaz přetrvávajícího

partnerství s Filipínami slouží fakt, že v rámci bezpečnostních zájmů USA v roce 2014 s tímto státem rozšířily vojenskou spolupráci znovu. Stalo se tak za Obamovy administrativy pomocí dohody známé jako Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA). Hlavními body dohody byl zejména větší přístup USA k filipínským vojenským základnám, modernizace filipínských ozbrojených sil a zvýšení interoperability (U.S. Embassy in Philippines nedatováno). Tento krok přispěl k bezpečnostní strategii USA v oblasti a zajistil strategické výhody, jako je lepší logistická podpora a rychlejší reakční schopnost v oblasti, což umožnilo USA naplňovat své regionální cíle spojené s otevřeností mořských tras ještě efektivněji.

Velmi významnou byla i Operace Enduring Freedom, která souvisela s americkou globální válkou proti teroru, jakožto reakce na útoky z 11. září. V tomto konfliktu se zaměření USA primárně soustředilo na Blízký východ. Nicméně, jak jsem naznačil v kapitole o Bezpečnostních zájmech a cílech, region Jihovýchodní Asie se po roce 2001 dostal do pozornosti taktéž. Důvody, proč byly do konfliktu Američanů s teroristy kromě Indonésie zapojeny také Filipíny, vysvětluje plukovník Maxwell (2004: 20–22). Stejně jako v Indonésii, kde operovaly teroristické skupiny spojené s Al-Káidou, měla tato teroristická organizace své spojence i na Filipínách. Pro USA se stalo cílem spojit se s armádou Filipín, aby dokázaly formou nekonvenčního válčení na jihu země oddělit obyvatele od teroristických skupin a eliminovat je. Terčem byla skupina Abú Sajjáf poté, co podnikla únosy amerických občanů. USA se zde snažily o posílení legitimacy filipínské vlády formou strategie, která zahrnovala výcvik a vybavení jejich vojska pomocí amerických speciálních jednotek. Podle Kitzena (2022: 92) bylo americké působení v oblasti mezi lety 2002 až 2015 nakonec úspěšné ve zvýšení vládní legitimacy na Filipínách i v potlačení teroristických skupin Abú Sajjáf i Džamá Islámíja. Dlouhodobě potlačit teroristické hrozby se USA nicméně nepovedlo, neboť se dva roky po ukončení operace v oblasti usadil Islámský stát. Jeho působení poté vedlo k nové Operaci Pacific Eagle. Autor ale tvrdí, že během Operace Enduring Freedom, která trvala téměř dvě desetiletí, nabraly USA pro boj s terorismem spoustu zkušeností.

USA také využily svých rozsáhlých vojenských kapacit, když v rámci ekonomických zájmů, zájmu boje s terorismem, a později i v reakci na rostoucí mocenské kapacity ČLR doprovázené asertivním chováním v Jihočínském moři, prodávaly zbraně státům v Jihovýchodní Asii. Pro bližší informace k tomuto tématu využijí statistiky ze Stockholmského mezinárodního úřadu pro výzkum míru (SIPRI 2019). Ty sdělují, že mezi lety 1999–2018, tedy s počátkem 21. století, během kterého angažovanost USA v oblasti výrazněji vzrostla, adresovali Američané do Jihovýchodní Asie 5 % z celkového exportu zbraní. Pro Jihovýchodní Asii to bylo v tomto období 20 % z celkového zbrojního importu. Mezi největšími odběrateli amerických zbraní jsou zejména Singapur, Indonésie, Filipíny a v menší míře i Thajsko s Malajsií. Data také jasně odrážejí začátek strategie rebalancování do Asie, neboť mezi lety 2009–2013 USA exportovaly zbraní do Jihovýchodní Asie nejvíce.

Za účelem podpořit udržitelný rozvoj v oblastech životního prostředí, zdravotnictví a vzdělávání došlo v roce 2009 také k tzv. *Lower Mekong Initiative* (DOS 2019). Jednalo se o iniciativu založenou na spolupráci s několika státy v oblasti (Thajskem, Vietnamem, Laosem a Kambodžou) (DOS 2019), a je tak příkladem multilaterální diplomacie. Prostředek podporou rozvoje těchto sektorů vede k posílení americké měkké moci, čímž naplňuje bezpečnostní cíle USA spojené se snahou posilovat alianční vazby a budovat regionální partnerství.

Humanitární operace jsou dalším z prostředků zahraniční politiky, které USA ve vztahu k Jihovýchodní Asii využily. Tyto operace, často organizované a prováděné armádou, přispívají k bezpečnostním cílům tím, že upevňují strategicky důležité vztahy s partnerskými zeměmi, zlepšují vnímání americké zahraniční politiky a podporují stabilitu regionu. Těmi nejdůležitějšími, které USA provedly, jsou *Operation Unified Assistance* (2004), kde americké námořnictvo pomáhalo Indonésii a Thajsku vypořádat se s následky zemětřesení a vlny tsunami

(U.S. Navy 2007), a *Operation Damayan*, kde zasahovaly na Filipínách po zásahu Taifunu Haiyan v roce 2013 (U.S. Marine Corps 2014).

Patří sem zmínit i určitý rámec pro posílení vztahů a spolupráce, který se povedl USA se zeměmi ASEAN vytvořit. Odkazuje se k němu jako k *ASEAN-U.S. Strategic Partnership*, tedy strategickému partnerství mezi dvěma celky, a do určité míry plní všechny funkce diplomacie. Tohoto partnerství bylo dosaženo v roce 2015. Je významné, protože posiluje jejich vzájemné vztahy, což umožňuje naplnění klíčových bezpečnostních, ideologických, ekonomických cílů a zájmů týkajících se světového řádu. To proto, že s nimi spolupracuje na dosažení cílů, jako jsou podpora míru, prosperity a bezpečnosti v oblasti Jihovýchodní Asie (The White House, Office of the Press Secretary 2015). Z prohlášení Kanceláře tiskového mluvčí Bílého domu (tamtéž) se také můžeme dozvědět, že kromě zdůrazňování společných hodnot jako demokracie, právní stát a lidská práva se toto partnerství zaměřuje také na ekonomickou integraci, námořní bezpečnost, a řešení transnacionálních výzev. Navíc klade důraz i na udržitelný rozvoj a zvýšení oboustranného obchodu a investic. Tento počín tak vede k větší propojenosti obou aktérů, což pro USA v kontextu jejich zájmů představuje spoustu benefitů.

Posledním, avšak v rámci amerických zájmů důležitým, nástrojem, který zde zmíním, jsou americké operace v Jihočínském moři, známé jako *Freedom of Navigation Operations* (FONOPs). Wirth a Schatz (2020: 2–7), kteří se tomuto tématu věnují, konstatují, že jsou tyto námořní operace reakcí na militarizaci ČLR a její rozšiřující se nároky. Podstatou operací je udržet přístup a manévrovací svobodu amerických ozbrojených sil v oblasti, jako reakce na čínské ambice o rozšiřování svého vlivu. Podle autorů operace svůj účel do jisté míry plní, vedou však také ke zvyšování regionálního napětí. Důvodem je podle nich fakt, že operace nejsou ve svých konkrétních cílech příliš transparentní, a když jsou nějaké bližší informace zveřejněny, obvykle se tak stane v reakci na agresivní odpor ozbrojených složek ČLR, což vede k tomu, že ve veřejné debatě převládá

konfrontační rétorika místo právních argumentů. To může zahraničněpolitickým cílům USA škodit, neboť vyvolání konfliktu s ČLR není v jejich zájmu.

3.2 Ekonomika

Příkladů konkrétních zahraničněpolitických aktivit, nástrojů a politik souvisejících s ekonomickým sektorem, které USA uplatnily do své strategie k Jihovýchodní Asii, je od studené války také mnoho. Těmi zásadními jsou bilaterální dohody, které USA vyjednaly s cílem posílit ekonomické vazby a rozšířit svůj vliv v regionu. Tou první je dohoda z roku 2001, která cílila na otevření a zjednodušení vzájemného obchodu a investic s Vietnamem. Dokument je označován jako *U.S.-Vietnam Bilateral Trade Agreement* (BTA) a pokrýval širokou škálu oblastí, včetně obchodu se zbožím, službami, ochranou investic a práv duševního vlastnictví (U.S. Embassy & Consulate in Vietnam nedatováno). Představoval tak zásadní krok v zjednodušení přístupu USA na rychle rostoucí vietnamský trh. Význačný posun v obchodních vztazích s Jihovýchodní Asií signalizuje i dohoda vytvořená ve Washingtonu v roce 2003 známá pod názvem *U.S.-Singapore Free Trade Agreement* (FTA). Měla docílit eliminování cel na americké zboží, otevření amerického a singapurského trhu pro služby a investice, posílení podpory duševního vlastnictví a podpory spolupráce mezi těmito státy v oblasti pracovních práv a ochrany životního prostředí (USTR 2003). Její pozitivní dopad byl zřetelný ve zvýšení amerických exportů a zlepšení konkurenceschopnosti USA a nastavením standardů pro volný obchod motivovala k vyšší míře liberalizace (DOC nedatováno).

Abych lépe ilustroval další nástroj, představím zde federální agenturu USA, jejíž primární úlohou je poskytování civilní zahraniční pomoci. Jedná se o Agenturu Spojených států pro mezinárodní rozvoj (USAID), založenou roku 1961, jejímž prostřednictvím USA v rámci projektů poskytují rozvojovou pomoc a humanitární pomoc potřebným zemím (USAID nedatováno). Je tak USA využívána pro tyto

účely i vůči zemím v Jihovýchodní Asii také posledních více než 30 let. Kromě mnoha jiných projektů financovala tato agentura společně s Filipíny mezi lety 2006 až 2009 například *Philippines Threshold Program*, který se zaměřoval na boj proti korupci a zlepšení fiskální politiky (Millennium Challenge Corporation (nedatováno)). Toto je dobrý příklad ekonomického nástroje, který Američané využili z důvodu podpory jejich spojence v regionu, u něhož v té době v souvislosti i s válkou proti teroru vyžadovali větší moc.

Dále v roce 2015 také USA rozšířily spolupráci s Indonésií v oblasti energetického rozvoje a bezpečnosti. V rámci iniciativy *MCC Green Prosperity Program* měla spolupráce za cíl podpořit obnovitelné zdroje energie, snížit emise skleníkových plynů a zvýšit přístup k energii v odlehlých oblastech (U.S. Embassy in Indonesia nedatováno). V souvislosti s touto spoluprací se v textu z americké ambasády hovoří o podpoře vývoje čisté energie a zvyšování energetické efektivity v Indonésii, což v kontextu programu *Sustainable Energy for Remote Indonesian Grids (SERIG)* zahrnuje transfer také technologií (tamtéž). USA tímto směřovaly k naplnění svých ekonomických zájmů. Podporou energetické efektivity totiž přispívaly k ekonomické stabilitě Indonésie, která je pro americké společnosti a jejich budoucí obchodní příležitosti v zemi klíčová.

Jako poslední zmíním iniciativu z roku 2017, známou jako *The U.S.-ASEAN Smart Cities Partnership (USASCP)*. Stručně ji můžeme popsat jako komplexní program spolupráce mezi USA a zeměmi ASEAN, který podporuje udržitelný rozvoj a využití inovací pro zlepšení kvality života ve městech Jihovýchodní Asie (DOS 2022a). Iniciativou USA usilují o rozšíření přístupu k novým trhům pro americké technologie a služby, zlepšení infrastruktury a udržitelného rozvoje ve městech Jihovýchodní Asie, což má přispět k hospodářskému růstu a stabilitě v regionu, a ekonomickým zájmům USA.

Abychom ale nezůstali pouze u nástrojů, jež mají obecně pozitivní dopad na ekonomiky dotčených zemí, uvedu zde také konkrétní příklady ekonomických

sankcí. Zvláště významná byla opatření proti Myanmaru. Tato země, řízená vojenskou juntou potlačující demokracii a lidská práva, čelila sankcím již během studené války. Od 90. let se však stala terčem ještě intenzivnějších opatření (Holliday 2005: 603). Rozhodnutí americké vlády uvalit na zemi sankce bylo do velké míry podmíněno tlakem veřejného mínění, které bylo znepokojené přetrvávajícím masivním porušováním lidských práv v zemi (Taylor 2009: 74–79).

Podle Hollidaye (2005: 603) se po studené válce zpřísnily zejména poté, co tamější vláda odmítla respektovat rozhodnutí občanů po volbách v roce 1990. Sankcí vůči Myanmaru ale USA zaváděly velké množství po celou dobu našeho výzkumného období. V roce 1997 zakázaly Američanům investovat do země, v roce 2001 došlo k zákazu zřizování bankovních účtů s finančními institucemi v zemi, v roce 2003 byl zakázán vývoz finančních služeb do země, dovoz produktů od myanmarských obchodníků s drogami, téhož roku, a poté v roce 2008, zavedly omezení také na víza. Kromě toho, že roce 2013 došlo ještě k zákazu dovozu jadeitu a rubínů z Myanmaru, se země v letech 2012 a 2013 dočkala také zmírnění některých dříve uvalených sankcí (Clapp 2016: 30–33). Tyto úlevy byly reakcí na politické reformy tehdejšího prezidenta země Thein Sein (Holliday 2013: 93). V pozdějších letech však byly v souvislosti s vojenským převratem v Myanmaru roku 2021 sankce vůči tomuto státu uvaleny znovu. Jedny se týkaly blokování majetku v USA a majetkových zájmů určených osob (U.S. Department of the Treasury 2021a). Ta další opět souvisela s těžbou nerostných surovin a byla namířena směrem k myanmarské státní firmě obchodující s drahokamy (U.S. Department of the Treasury 2021b).

Myanmar se tak na rozdíl od jiných nedemokratických režimů v oblasti stal terčem sankcí, kterými USA projevovaly snahu změnit jeho autoritářské politické směřování zdaleka nejvíce. Tím se výrazně liší například od Vietnamu. U něho USA po studené válce zahájily proces normalizace vztahů, který vycházel ze zájmu profitovat z rostoucího ekonomického potenciálu země. Ten tak přiměl USA

naopak zvolit přístup postupného uvolňování dříve uvalených sankcí (Goodman 1993: 835). Rozdílný přístup USA k těmto dvěma autoritářským režimům byl především v tom, že v případě Vietnamu viděly možnost, jak efektivně naplnit své ekonomické cíle spojené s maximalizací bohatství. Zároveň rozhodnutí USA normalizovat vztahy s rychle se rozvíjejícím státem vedlo k posílení americké bezpečnostní pozice v oblasti. Američané tak mohli směřovat k naplnění bezpečnostních cílů týkajících se konfrontace s rostoucím vlivem ČLR. V případě Vietnamu tedy byly tyto zájmy v zahraničněpolitické strategii USA vyhodnoceny jako prioritní.

Dalším státem, na který USA uvalily sankce, byla Kambodža. Poté, co USA do rozpadu SSSR Kambodžu neuznávala, se s ní Američanům povedlo urovnat vztahy, avšak v reakci na domácí politické nepokoje v roce 1997 pozastavily USA pomoc kambodžské centrální vládě společně s veškerou vojenskou pomocí a stály proti půjčkám od mezinárodních finančních institucí. Tresty v této formě nicméně USA začaly uvolňovat deset let poté. V té době začaly podnikat rozvojovou pomoc, a dokonce podepsaly i bilaterální obchodní a investiční dohodu (Thayer 2010: 449–454).

Avšak v roce 2018 byl v reakci na nesvobodné volby přijat legislativní návrh zvaný *Cambodia Democracy Act 2018*, který měl uvalit sankce na určité kambodžské jednotlivce, včetně premiéra Hun Sena. Tento akt byl později schválen i Sněmovnou reprezentantů (Peou 2019: 115). Z textu od Po a West (2021) vyplývá, že poté, co byly sankce implementovány, v nich následující roky Trumpova administrativa pokračovala. Z důvodu vzájemné spolupráce Kambodži a ČLR označil v této době americký Úřad pro kontrolu zahraničních aktiv za cíl sankcí také čínskou státní společnost Union Development Group Co. Ltd., která v Kambodži působí (U.S. Embassy in Cambodia nedatováno). Přestože byla tato sankce namířena vůči firmě z ČLR, její důsledky se projeví i na Kambodži. Navíc tento

příklad dobře ilustruje současnou snahu americké zahraniční politiky hájit své zájmy týkající se ekonomické konkurence s ČLR v regionu.

Za Trumpovy administrativy v roce 2017 také USA uvalily sankce na vydávání víz pro občany Laosu. Tyto sankce pak zrušila Bidenova administrativa v roce 2022 s tím, že ale zůstávají v platnosti pro určité vysoké úředníky vlády Laosu, a to do doby, dokud Laos nezintenzivní svou spolupráci s USA ohledně přijímání občanů Laosu, kteří mají být z USA deportováni (U.S. Embassy in Laos nedatováno).

3.3 Ideologie

Podobně jako u některých předchozích prostředků zahraniční politiky mohou být určité ideové nástroje vnímány zároveň jako diplomatické. To proto, že jeden nástroj může plnit více různých cílů najednou. Jedním z takových a často používaných ideových prostředků, který obecně státy používají za účelem posílit svou měkkou moc, jsou návštěvy zemí důležitými státníky. Jak tvrdí Malis a Smith (2020: 256), politici mají omezený čas, který je pro ně velmi cenný, a pokud tento čas tráví cestováním v rámci státních návštěv nebo účastí na různých politických zasedáních, mělo by to být bráno vážně. Součástí tohoto cestování jsou navíc někdy i projevy, které státníci při různých příležitostech během svých návštěv pronášejí. Tyto projevy jsou dalšími z nástrojů veřejné diplomacie, které státům mohou pomoci k získání pozitivního mínění ze strany občanů v cizích zemích, a dosáhnout tak svých zahraničněpolitických cílů. Z těchto důvodů zde představím konkrétní případy návštěv Jihovýchodní Asie americkými prezidenty.

Mezi lety 1989–2022 navštívili v Jihovýchodní Asii všichni američtí prezidenti, kteří v té době byli v úřadu, alespoň jeden stát. George H. W. Bush navštívil v průběhu svého působení ze všech zemí v oblasti pouze Singapur, bylo to v roce 1992, a setkal se zde s tehdejším prezidentem i předsedou vlády. Jeho návštěva zahrnovala také účast na zasedání Obchodní rady ASEAN (ASEAN Business Council) (Office of the Historian nedatováno–c). I tato skutečnost může sloužit

jako jeden z důkazů toho, že USA v této době v porovnání s budoucími roky nevěnovaly oblasti takovou pozornost. Avšak s rostoucím významem Jihovýchodní Asie pro americké zájmy, rostl i počet prezidentských návštěv tohoto regionu. Nicméně nutno dodat, že následující tři prezidenti, kteří se v úřadu vystřídali po Georgi H. W. Bushovi, měli dvakrát delší volební mandát, než George H. W. Bush nebo zatím i Donald Trump a Joseph Biden.

Přímý nástupce George H. W. Bushe, Bill Clinton, navštívil v době jeho vlády v oblasti celkově pět států. V roce 1994 se v rámci jedné cesty setkal nejdříve s prezidentem Filipín v Manile, a poté byl účasten i na schůzi summitu APEC (APEC Summit Meeting) v Jakartě, po čemž v Indonésii následovala i státní návštěva města Bogor. Na Filipíny se vrátil v roce 1996, kde se zúčastnil setkání ekonomických lídrů APEC (APEC Economic Leaders' Meeting). Následovala také státní návštěva Bangkoku a setkání s thajským premiérem. V rámci jeho třetí návštěvy regionu v roce 2000 zavítal nejprve do Bruneje, kde se konalo další setkání ekonomických lídrů APEC, a poté do Vietnamu, kde se setkal s tamějším prezidentem, premiérem a Generálním tajemníkem Komunistické strany (U.S. Office of the Historian nedatováno–d).

Clinton tedy oblast navštěvoval z velké části hlavně z důvodu účasti spojeného s APEC, tedy mezinárodního fóra, které bylo původně iniciováno ze strany Austrálie. USA se do něj nicméně připojily v roce 1989, jakožto jeden ze zakládajících členů (APEC nedatováno–a). Jak je v jejím názvu obsaženo, spolupráce se týká zejména ekonomické spolupráce, která má za cíl zvýšit prosperitu asijsko-pacifického regionu (APEC nedatováno–b). Zpětně je na zahraniční politiku USA nahlíženo tak, že regionu Jihovýchodní Asie nevěnovala příliš pozornosti. Avšak jednou z mála věcí, které Clinton ještě ve 20. století udělal, je, že zavedl, aby setkání ekonomických lídrů APEC byla pravidelně každým rokem (APEC nedatováno–a).

Další návštěvy amerického prezidenta se dočkaly Filipíny, Thajsko, Singapur a Indonésie v roce 2003. George W. Bush se na Filipínách účastnil Společné schůze kongresu (Joint Session of Congress), v Bangkoku setkání ekonomických lídrů APEC, v Singapuru se sešel s prezidentem a předsedou vlády a na Bali s prezidentem a Islámskými náboženskými vůdci (U.S. Office of the Historian nedatováno–b). Jak i z dosavadního výzkumu vyplývá, návštěvy těchto států souvisely především s americkým zájmem o spolupráci v globální válce proti teroru. Americký úřad historika z Ministerstva zahraničí USA (tamtéž) dále zmiňuje přítomnost Bushe v Singapuru, Vietnamu a Indonésii opět v roce 2006, kde se vždy setkal s nejvyššími představiteli těchto zemí. Poslední jeho navštívenou zemí v Jihovýchodní Asii bylo Thajsko v roce 2008, kde se sešel s thajským králem a premiérem, aby konzultoval situaci okolo myanmarských aktivistů.

Administrativa Baracka Obamy byla v porovnání s jeho předchůdci mimo jiné specifická v tom, že kromě běžných, mnohdy spojeneckých, zemí, které prezidenti v oblasti navštěvovali, navštívil v době úřadu i státy, se kterými USA neudržovaly vždy příliš blízké diplomatické vazby. Mám na mysli zejména Myanmar a Laos, ale také Vietnam, tedy země, které historicky vykazovaly silné nedostatky v oblastech demokracie a lidských práv, jak je zdokumentováno v Indexu demokracie (The Economist Intelligence Unit 2023). Myanmar navštívil v roce 2012 a setkal se s vládními představiteli. Po politických reformách a propuštění politických vězňů, jak uvádí Holliday (2013: 93), totiž země ukázala známky posunu směrem k uvolňování přísného autoritářského režimu.

Tyto návštěvy do značné míry souvisely právě s politikou Pivotu, neboli rebalancováním do Asie, se kterou USA zaujaly v zahraniční politice nový přístup. Tato politika, jak uvádí Nguyen (2016: 43), se zaměřovala na budování partnerství a prohlubování diplomatických aktivit. V rámci této politiky navštívil Obama v roce 2012 také Kambodžu a v roce 2014 opět Myanmar. Na konci svého mandátu pak v roce 2016 navštívil i Laos (U.S. Office of the Historian nedatováno–a). Albert

(2016: 2) zvláště poznamenal, že v Laosu byl Obama prvním prezidentem USA, který zemi oficiálně navštívil. Zde měl navíc i projev, ve kterém zdůrazňoval význam uzdravování ran z minulosti a budování lepší budoucnosti mezi oběma zeměmi, zejména v kontextu války ve Vietnamu a bombardování Laosu (Obama 2016).

Jak jsem dříve poznamenal, tato politika byla mimo jiné reakcí na asertivitu ČLR v Jihočínském moři. Kromě návštěv zemí s autoritářskými formami vlád Obama v souvislosti s novou strategií v době svého mandátu neopomenul navštívit i tradiční spojenecké země v oblasti, kterými jsou Filipíny, Thajsko a Singapur. Do Malajsie, Indonésie a Vietnamu, tedy států, se kterými USA vztahy od studené války z důvodu jejich zájmů postupně budovaly, zavítal taktéž. U několika těchto návštěv se, podobně jako jeho předchůdci, sešel s představiteli zemí, kde se pořádal summit ASEAN nebo APEC (U.S. Office of the Historian nedatováno—a).

Trumpova administrativa byla, nejen v souvislosti se zahraniční politikou vůči Jihovýchodní Asii, podle Singha (2020) charakterizována unilateralismem, nepředvídatelností a nedostatečným zacházením s aliancemi a přáteli, což poškodilo v oblasti zájmy a pověst USA. Jeho postupy a politiky podle něho vedly ke ztížení vytvoření široké koalice zemí, která byla potřebná pro soupeření s Čínou. Saha (2022) konstatuje, že Trumpův přístup k zahraniční politice byl charakterizován také snížením důrazu na podporu demokracie a lidských práv jako priorit vládní zahraniční politiky. To je podpořeno i faktem, že roce 2019 navrhl snížit financování programů na podporu demokracie o 40 % ve srovnání s úrovněmi financování schválenými ve fiskálních letech 2016 a 2017 (Freedom House 2018). Skutečnost, která podporuje Singhův argument, je Trumpův přátelštější přístup k vůdcům autoritářských zemí. Yanagisawa (2019) kupříkladu zmiňuje Trumpovo setkání s Kim Čong-unem na *North Korea–United States Summit* v Singapuru. Zde s nejvyšším představitelem země vyjednával dohodu o jaderném odzbrojování KDR výměnou za bezpečnostní garance od USA.

K tomuto setkání se nicméně strhla vlna kritiky, jenž vycházela mimo jiné z podezření některých spojenců USA, že KLDK chce pouze ulevit od sankcí, ale v jaderném programu hodlá pokračovat. Z textu Sahy (2022) vyplývá, že Trumpova administrativa svým negativním přístupem k multilateralismu a vztahy s vůdci autoritářských režimů způsobila oslabení americké měkké moci jako vzoru demokracie. Tím také do budoucna ovlivnila schopnost USA efektivně podporovat demokratické hodnoty v regionu jihovýchodní Asie.

Poté, co byl Biden zvolen prezidentem, se ve svém prvním projevu o zahraniční politice vyjádřil, že míní obnovit spojenectví a vést zahraniční politiku s diplomacií (Macias 2021). Bidenova slova naznačovala, že se bude v jeho přístupu vymezovat vůči zahraničněpolitické strategii, kterou prosazoval Trump. Na rozdíl od jeho předchůdce tedy bude k regionu přistupovat multilateralisticky a bude podporovat demokracii a lidská práva. Přestože v roce 2022 společně s lídry ASEAN spustil *Komplexní strategické partnerství mezi USA a ASEAN* (The White House), což je prvek multilaterální iniciativy, podle Jaehyona (2024) byla očekávání větší než realita. Jaehyon tvrdí, že se Biden v zahraniční politice vůči oblasti zaměřoval pouze na malý počet spojenců, a tím nenaplnil očekávání o snahách USA o řešení otázek v rámci multilaterální angažovanosti.

Závěr

Cílem výzkumu představené bakalářské práce bylo zjistit, jak se zahraniční politika USA vůči Jihovýchodní Asii formovala a proměňovala mezi lety 1989 až 2022. Na počátku zkoumaného období vykazovaly USA, v porovnání s pozdějšími lety, ve své zahraniční politice relativně menší pozornost vůči regionu Jihovýchodní Asie, což se projevovalo omezenější diplomatickou a ekonomickou angažovaností a také snahou o přenesení odpovědnosti za zajištění bezpečnostních zájmů na spojence v oblasti. V souvislosti s hledáním své nové role ve světě se v 90. letech USA ve vztahu k Jihovýchodní Asii zaměřily především na podporu lidských práv a demokracie. Zahájením procesu normalizace vztahů s Vietnamem a rozšířením bezpečnostní spolupráce s Filipíny taktéž demonstrovaly zájem reflektovat vzestup ČLR a rychlý ekonomický růst Jihovýchodní Asie.

Impulem k odlišné a intenzivnější angažovanosti USA v regionu byly útoky z 11. září 2001, kdy v rámci globální války proti teroru došlo ke zvýšení přímého zapojení USA ve formě vojenských operací a podpory místních vlád, které mělo posílit regionální bezpečnost a bojovat proti teroristickým hrozbám v Jihovýchodní Asii. Výzkum ukázal, že během prvního desetiletí nového století se tyto bezpečnostní cíle staly v zahraniční politice USA vůči Jihovýchodní Asii nejprominentnějšími. V období prezidentství Baracka Obamy se v důsledku vzrůstajícího významu Jihovýchodní Asie a rostoucího vlivu ČLR americká zahraniční politika začala soustředit na tento region ještě více. Uvědomění nových realit vedlo k představení plánu známého jako pivot či rebalancování do Asie. Toto směřování bylo charakteristické především snahou o větší přítomnost USA v regionu, která by reflektovala zájem optimalizovat diplomatické interakce formou vstřícného a konstruktivního přístupu s důrazem na multilateralismus a regionální spolupráce. Analýza potvrdila, že se strategie projevovala zejména v rozšíření komunikace s těmi státy, se kterými USA do té doby neměly intenzivní diplomatické styky.

Zjištění dále ukazují, že nástup prezidenta Donalda Trumpa do úřadu prezidenta odrážel postoj založený na upřednostňování spíše domácí politiky nad zahraniční, čímž se vymezil od kurzu, který byl nastaven prezidentem Obamou. Kontrast s jeho předchůdcem, jenž byl v zahraniční politice vůči Jihovýchodní Asii zřetelný zejména ve snížené předvídatelnosti, menší snaze prohlubovat alianční partnerství a unilaterálním přístupem, znamenal, že byly USA vystaveny vyššímu riziku deteriorace vztahů s jejich spojenci v Jihovýchodní Asii. V souvislosti s tím nová administrativa omezila i důraz na podporu demokracie a lidských práv, což vedlo k určitému oslabení americké měkké moci jako obránce těchto hodnot. Příchod Josepha Bidena do úřadu představoval návrat do funkce několika držitelů vysokých vládních postů z doby Obamovy vlády. Návrat člena Demokratické strany do čela vlády tak signalizoval, že se USA ve své zahraničněpolitické strategii opět odkloní od směřování nastaveného bývalou administrativou. Analýza ovšem odhalila, že přestože k určité snaze o návrat k multilateralismu došlo, očekávání byla do roku 2022 vyšší než realita.

Výsledkem výzkumné práce je zjištění, že postupem času USA považovaly svou zahraniční politiku vůči Jihovýchodní Asii za stále významnější v rámci jejich národního zájmu. Tento trend byl zapříčiněn zejména hledáním nové role USA ve světě, zkušenostmi s bojem proti radikálnímu Islámu a rostoucí ekonomickou vyspělostí ČLR a Jihovýchodní Asie.

Od počátku zkoumaného období tak lze pozorovat, že zahraniční politika USA nejprve procházela obdobím obecně menšího zaměření na oblast Jihovýchodní Asie, které bylo postupně narušeno intenzivnějším hájením bezpečnostních a ekonomických zájmů USA v oblasti. Projevem tohoto úsilí bylo nejprve rozšíření ekonomické spolupráce s Vietnamem a posílení bezpečnostních záruk s Filipíny. Hlubší angažovanost USA v regionu pak byla motivována probíhající válkou proti teroru a později snahou o omezení hegemonních tendencí ČLR.

Seznam literatury

Afoaku, Osita G. (2000). U.S. FOREIGN POLICY AND AUTHORITARIAN REGIMES: CHANGE AND CONTINUITY IN INTERNATIONAL CLIENTELISM. *Journal of Third World Studies*, 17 (2), s. 13–40.

Albert, Frank, L. (2016). Laos in the World Spotlight: The East Asian Summit and Next Steps in U.S.-Lao Relations. *Center for a New American Security* (<http://www.jstor.com/stable/resrep06192>, 1. 4. 2024), s. 1–16.

Alexander, Kern (2009). *Economic Sanctions* (London: Palgrave Macmillan).

ASEAN (nedatováno). *About ASEAN* (<https://asean.org/about-asean>, 16. 2. 2024).

Asia-Pacific Economic Cooperation (nedatováno–a). *History* (<https://www.apec.org/About-Us/About-APEC/History>, 1. 4. 2024).

Asia-Pacific Economic Cooperation (nedatováno–b). *About APEC* (<https://www.apec.org/about-us/about-apec>, 1. 4. 2024).

Ba, Alice (2023). In Southeast Asia, U.S.-China Competition Is More than a Two-Player Game. *United States Institute of Peace* (<https://www.usip.org/publications/2023/09/southeast-asia-us-china-competition-more-two-player-game>, 2. 2. 2024).

Bahgat, G. (2004). SAUDI ARABIA AND THE WAR ON TERRORISM. *Arab Studies Quarterly*, 26 (1), s. 51–63.

Baker, James A. (1991). America in Asia: Emerging Architecture for a Pacific Community. *Foreign Affairs* 70 (5), 1–18.

Bureau of Economic Analysis (2023). *Gross Domestic Product by Industry* (<https://apps.bea.gov/iTable/?reqid=150&step=2&isuri=1&categories=gdpind#eyJhcHBpZCI6MTUwLCJzdGVwcyI6WzEsMiwzLDNdLCJkYXRhIjpbWyJjYXRIZ29yaWVzIiwir2RweEluZCJdLFsiVGFiVGFTGlzdClsljUiXSxbllNjYWxliwiMiJdLFsiRmlyc3RfWWVhcilsljIwMjAiXSxbllkxhc3RfWWVhcilsljIwMjliXSxbllJvd3MiLFsiMjJSlwiMyI>

sljQiLCI1liwiNiIsIjciLCI4liwiOSIsIjEwliwiMTEiLCIxMiIsIjEzliwiMTQiLCIxNSIsIjE2liwi
MTciLCIxOCIsIjE5liwiMjAiLCIyMSIsIjlyliwiMjMiLCIyNCIsIj1liwiMjYiLCIyNyIsIjI4liwi
MjkiLCIzMCIsIjMxliwiMzliLCIzMyIsIjM0liwiMzUiLCIzNiIsIjM3liwiMzgiLCIzOSIsIjQ
wliwiNDEiLCI0MiIsIjQzliwiNDQiLCI0NSIsIjQ2liwiNDciLCI0OCIsIjQ5liwiNTAiLCI1MS
IsIjUyliwiNTMiLCI1NCIsIjU1liwiNTYiLCI1NyIsIjU4liwiNTkiLCI2MCIsIjYxliwiNjliLCI2
MyIsIjY0liwiNjUiLCI2NiIsIjY3liwiNjgiLCI2OSIsIjcwliwiNzEiLCI3MiIsIjczliwiNzQiLCI3
NSIsIjc2liwiNzciLCI3OCIsIjc5liwiODAiLCI4MSIsIjgyliwiODMiLCI4NCIsIjg1liwiODYiL
CI4NyIsIjg4liwiODkiLCI5MCIsIjkxliwiOTiLCI5MyIsIjk0liwiOTUiLCI5NiIsIjk3liwiOTgi
LCI5OSIsIjEwMCIsIjEwMSIsIjEwMiIsIjEwMyJdXSxbIIIncmllcylsIkEiXSxbIkNvbHVtb
nMiLFsiMyJdXV19, 14. 1. 2024).

Clapp, Priscilla A. (2016). Appendix: U.S. Sanctions and Restrictions on Myanmar. Council on Foreign Relations. In: *Securing a Democratic Future for Myanmar*, s. 30–33.

Donilon, Thomas (2013). Remarks by Tom Donilon, National Security Advisor to the President of the United States, at the Asia Society: The United States and Asia-Pacific in 2013. *The White House*. 11. 2. 2013. (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/03/11/remarks-tom-donilon-national-security-advisor-president-united-states-an>, 17. 2. 2024).

Drulák, Petr – Druláková, Radka (2007). *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Oeconomica).

Freedom House (2018). *United States: Cuts to Democracy Funds Reduce U.S. Security* (<https://freedomhouse.org/article/united-states-cuts-democracy-funds-reduce-us-security>, 1. 4. 2024).

Goodman, Allan E. (1993). Vietnam's Post-Cold War Diplomacy and the U.S. Response. *Asian Survey* 33 (8), s. 832–847

Hilali, A. Z. (1991). US Interests and Policies in Southeast Asia. *Pakistan Horizon* 44 (3), s. 67–96.

Hill, Christopher (2003). *The Changing Politics of Foreign Policy* (Hampshire: Palgrave Macmillan).

Holliday, Ian (2005). Rethinking the United States's Myanmar Policy. *Asian Survey* 45 (4), s. 603–621.

Holliday, Ian (2013). Myanmar in 2012: Toward a Normal State. *Asian Survey* 53 (1), s. 93–100.

Houben, Vincent J. H. (2003). Southeast Asia and Islam. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 588 (22), s. 149–170.

Hunt, Michael H. (1990). Ideology. *The Journal of American History* 77(1), s. 108–115.

Jaehyon, Lee (2024). The Biden administration's unimpressive scorecard in Southeast Asia. *Asian Institute for Policy Studies*.

Kitzen, Martijn (2020). Success in the Shadows, Operation Enduring Freedom-Philippines and the Global War on Terror, 2002-2015. *Special Operations Journal* 6 (1), s. 90–92.

Leguey-Feilleux, Jean-Roberts (2009). *The Dynamics of Diplomacy* (Boulder: Lynne Rienner Publishers).

Levi, Werner (1970). Ideology, Interests and Foreign Policy. *International Studies Quarterly* 14 (1), s. 1–31.

Macias, Amanda (2021). Biden vows to restore U.S. alliances and lead with diplomacy in his first foreign policy address. *CNBC*. 4. 2. 2021 (<https://www.cnbc.com/2021/02/04/biden-vows-to-restore-alliances-in-first-foreign-policy-address.html>, 1. 4. 2024).

Malis, Matt – Smith, Alastair (2020). State Visits and Leader Survival. *American Journal of Political Studies* 65 (1), s. 241–256.

Maxwell, David S. (2004). Operation Enduring Freedom–Philippines: What Would Sun Tzu Say? *Military Review: The Professional Journal of the U.S. Army*. (<https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/100-Landing/Topics-Interest/Deployments/docs/Operation%20Enduring%20Freedom-2004.pdf>, 28. 3. 2024), s. 20–23.

Millenium Challenge Corporation (nedatováno). *Philippines Threshold Program* (<https://www.mcc.gov/where-we-work/program/philippines-threshold-program/>, 17. 3. 2024)

Nguyen, Hang (2016). The Obama Administration and Southeast Asia: Dynamics of a New Engagement. *Indian Journal of Asian Affairs* 29 (1/2), s. 39–56.

Nuechterlein, Donald E. (1976). National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making. *British Journal of International Studies* 2 (3), s. 246–266.

Nye, Joseph (1990). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books).

Nye, Joseph S., Jr. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, s. 94–109.

Obama, Barack. (2016). [Remarks of President Obama to the People of Laos] 6. 9. 2016 (Prezident Spojených států amerických).

Office of the Historian, U.S. Department of State (nedatováno–a). *Barack Obama – Travels of the President* (<https://history.state.gov/departmenthistory/travels/president/obama-barack>, 1. 4. 2024).

Office of the Historian, U.S. Department of State (nedatováno–b) *George W. Bush – Travels of the President*

(<https://history.state.gov/departmenthistory/travels/president/bush-george-w>, 1. 4. 2024).

Office of the Historian, U.S. Department of State (nedatováno–c). *George H. W. Bush – Travels of the President* (<https://history.state.gov/departmenthistory/travels/president/bush-george-h-w>, 1. 4. 2024).

Office of the Historian, U.S. Department of State (nedatováno–d). *William J. Clinton – Travels of the President* (<https://history.state.gov/departmenthistory/travels/president/clinton-william-j>, 1. 4. 2024).

Office of the United States Trade Representative (2003). *U.S.-Singapore Free Trade Agreement* (https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/singapore/asset_upload_file708_4036.pdf, 22. 3. 2024).

Office of the United States Trade Representative (2023). *Association of Southeast Asian Nations* (<https://ustr.gov/countries-regions/southeast-asia-pacific/association-southeast-asian-nations-asean>, 20. 2. 2024).

Peou, Sorpong (2019). CAMBODIA IN 2018: A Year of Setbacks and Successes. *Southeast Asian Affairs*, s. 105–120.

Phongpaichit, Pasuk (2004). Thailand under Thaksin: a regional and international perspective. *Core University Project, Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University*. (<http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~ppasuk/thaksinregional.pdf>, 20. 2. 2024), s. 1–8.

Po, Sovinda, & West, Lucy (2021). Cambodian Foreign Policy in 2020: Chinese Friends and American Foes? *Southeast Asian Affairs*, s. 92–104

Pongsudhirak, Thitinan (2016). An Unaligned Alliance: Thailand-U.S. Relations in the Early 21st Century. *Asian Politics & Policy*, 8 (1), s. 63–74.

San Juan, Rolando C. (1993). Closure of U.S. Bases in the Philippines – Impact and Implications. *U.S. Army War College* [nepublikováno].

Rourke, John T. – Boyer, Mark A. (1996). International Politics on the World Stage (Guilford: Dushkin Publishing Group).

Saha, Rushali (2022). U.S. – ASEAN Summit: Democracy Promotion on the Backburner. *Institute for Security & Development Policy*.

Sanger, David E. (1991). *Philippines Orders U.S. to Leave Strategic Navy Base at Subic Bay*. The New York Times (<https://www.nytimes.com/1991/12/28/world/philippines-orders-us-to-leave-strategic-navy-base-at-subic-bay.html>, 27. 3. 2023).

Shalita, Eric A. – Samford, Jeff E. (1992). Pharmaceutical services to evacuated U.S. military dependents. *American Journal of Hospital Pharmacy* 49 (10), s. 2474–2476.

Simangan, Dahlia. (2023). Aid Imperium: United States Foreign Policy and Human Rights in Post-Cold War Southeast Asia , by Salvador Santino Fulo Regilme Jr. *European Journal of East Asian Studies*, 22 (1), s. 92-95.

Simon, Sheldon W. (1991). U.S. Interests in Southeast Asia: The Future Military Presence. *Asian Survey* 31 (7), s. 662–675.

Simon, Sheldon. (2013). US-Southeast Asia Relations: Military Commitments and Human Rights Concerns. *Comparative Connections* 15 (1), s. 55-65.

Simon, Sheldon W. (2015). The US Rebalance and Southeast Asia: A Work in Progress. *Asian Survey* 51 (3), s. 572–595.

Singh, Daljit (2020). AMERICAN FOREIGN POLICY AND SOUTHEAST ASIA. *Southeast Asian Affairs*, s. 57–76.

SIPRI (2019). SIPRI Military Expenditure Database (https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-12/1912_arms_flows_to_south_east_asia_wezeman.pdf, 28. 3. 2024), s. 14.

Stepanov, Alexei S. (2022). US Policy towards Southeast Asia: From Barack Obama to Joe Biden. *Herald of the Russian Academy of Sciences* 92 (15), s. 14–73.

Taylor, Brendan (2009). *American Sanctions in the Asia-Pacific (1st ed.)*. London: Routledge).

Thayer, Carlyle A. (2010). US Rapprochement with Laos and Cambodia. *Contemporary Southeast Asia* 32 (3), s. 442–459.

The Economist Intelligence Unit (2023). *Democracy Index 2023 – Age of Conflict* (https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy-Index-2023-Final-report.pdf?version=0&mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGSJUHahHDcY5jlgLmiFKZe7jWjEM628c4r2qxXfh_u_WB-W2wdq302fESZ8irgBOPs2dHOYJfq2W74ClgwWmurYIEFkXyMmrzbwMViUYBIQBwnMYQ, 2. 4. 2024).

The White House (2022). *Fact Sheet: President Biden and ASEAN Leaders Launch the U.S.-ASEAN Comprehensive Strategic Partnership*. 11. 2. 2024 (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/11/12/fact-sheet-president-biden-and-asean-leaders-launch-the-u-s-asean-comprehensive-strategic-partnership/>, 1. 4. 2024).

The White House, Office of the Press Secretary (2015). Joint Statement: ASEAN-U.S. Strategic Partnership. Obama White House Archives. (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/21/joint-statement-asean-us-strategic-partnership>, 23. 3. 2024).

United States Agency for International Development (nedatováno). *About us* (<https://www.usaid.gov/about-us>, 28. 2. 2024).

U.S. Department of Commerce (nedatováno). U.S.-Singapore Free Trade Agreement (<https://www.trade.gov/us-singapore-free-trade-agreement>, 22. 3. 2024).

U.S. Department of State (nedatováno). Human rights and Democracies (<https://www.state.gov/policy-issues/human-rights-and-democracy/>, 18. 3. 2024).

U.S. Department of State (2019). *Lower Mekong Initiative* (<https://www.state.gov/lower-mekong-initiative/>, 22. 3. 2024).

U.S. Department of State (2022a). *U.S.-ASEAN Smart Cities Partnership (USASCP): Sharing Expertise Between Cities to Benefit the People of ASEAN* (<https://www.state.gov/u-s-asean-smart-cities-partnership-usascp-sharing-expertise-between-cities-to-benefit-the-people-of-asean/>, 25. 3. 2024).

U.S. Department of State (2022b). *U.S. Security Cooperation with the Philippines* (<https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-the-philippines/>, 14. 2. 2024).

U.S. Department of State (2023). *The United States-ASEAN Relationship* (<https://www.state.gov/the-united-states-asean-relationship-2/>, 10. 10. 2023).

U.S. Department of the Treasury (2021a). *Treasury sanctions military holding companies in Burma* (<https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0078>, 21. 3. 2023).

U.S. Department of the Treasury (2021b). *Treasury sanctions key gems enterprise in Burma* (<https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0115>, 21. 3. 2023).

U.S. Embassy & Consulate in Vietnam (nedatováno). *U.S.-Vietnam Bilateral Trade Agreement (BTA)* (<https://vn.usembassy.gov/the-u-s-vietnam-bilateral-trade-agreement-bta-resources-for-understanding/>, 17. 2. 2024).

U.S. Embassy in Cambodia (nedatováno). Treasury sanctions Chinese entity in Cambodia under Global Magnitsky authority (<https://kh.usembassy.gov/treasury-sanctions-chinese-entity-in-cambodia-under-global-magnitsky-authority/>, 29. 3. 2024).

U.S. Embassy in Indonesia (nedatováno). Fact Sheet: U.S.-Indonesia Energy Cooperation. (<https://id.usembassy.gov/our-relationship/policy-history/embassy-fact-sheets/fact-sheet-u-s-indonesia-energy-cooperation/>, 16. 3. 2024).

U.S. Embassy in Laos (nedatováno). The Secretary of State has authorized the lifting of most sanctions on U.S. visa issuance to Lao citizens. (<https://la.usembassy.gov/the-secretary-of-state-has-authorized-the-lifting-of-most-sanctions-on-u-s-visa-issuance-to-lao-citizens/>, 29. 3. 2024).

U.S. Embassy in the Philippines (nedatováno). *Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA)* (<https://ph.usembassy.gov/enhanced-defense-cooperation-agreement-edca-fact-sheet/>, 19. 3. 2024).

U.S. Embassy in the Philippines. (2023). Philippine-U.S. troops to hold largest-ever Balikatan exercise from April 11 to 28. 4. 4. 2023. (<https://ph.usembassy.gov/philippine-u-s-troops-to-hold-largest-ever-balikatan-exercise-from-april-11-to-28/>, 28. 3. 2023).

U.S. Navy – Naval History and Heritage Command (2007). *2004-2005 Thailand – (Operation Unified Assistance)* (<https://www.history.navy.mil/content/history/museums/nmusn/explore/photography/humanitarian/21st-century/2000-2009/2004-2005-thailand-operation-unified-assistance.html>, 29. 3. 2024).

U.S. Marine Corps. (2014). *Damayan* (<https://www.marines.mil/News/Marines-TV/video/320456/dvpTag/Damayan/>, 1. 4. 2024).

Wilson, Ernest J. (2008). Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, s. 110–124.

Wilson, Nicholas (2024). US Space Forces Indo-Pacific executes Cobra Gold 2024. Pacific Air Forces. 17. 3. 2024 (<https://www.pacaf.af.mil/News/ArticleDisplay/Article/3706327/us-space-forces-indo-pacific-executes-cobra-gold-2024/>, 27. 3. 2024).

Wirth, Christian – Schatz, Valentin. (2020). South China Sea „Lawfare“: Fighting over the Freedom of Navigation. *German Institute for Global and Area Studies* 5, s. 1–11.

World Bank (2024a). *GDP (Constant 2015 US\$)* (https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2022&name_desc=false&start=1960&view=map&year=2022, 12. 3. 2024).

World Bank (2024b). *GDP (Constant 2015 US\$) – China* (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2022&locations=CN&start=1989>, 16. 3. 2024).

World Bank (2024c). *GDP (Constant 2015 US\$) – United States* (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?locations=US>, 16. 3. 2024)

Yanagisawa, Kyoji (2019). The North Korea–United States Summit and Possibilities for New Security-Oriented Thinking. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 2 (1), s. 357–369.

Resumé

The bachelor thesis 'U.S. Foreign Policy towards Southeast Asia' explores how American foreign policy towards this region has formed and transformed since the end of the Cold War until 2022. The study analyzes how the United States responds to factors that complicate the fulfillment of its national interest in this strategically placed and rapidly developing region. The theoretical part initially addresses the clarification of concepts such as foreign policy, national interest, and foreign policy objectives, followed by a description of the tools of foreign policy and their classification. In the practical part, the analysis of the interests and goals of the USA in the region is conducted, categorized into several groups based on their nature: security, economic, ideological, and interests related to the world order. Following this, specific tools, policies, and foreign policy activities related to these sectors (security, economy, ideology) are examined during the research period.